

Yliopisto-opiskelijoita huijarisyndroomalta suojaavat tekijät

Kasvatustieteen
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Visa Virtanen

24.1.2024

Turku

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede

Tekijä(t): Visa Virtanen

Otsikko: Yliopisto-opiskelijoita huijarisyndroomalta suojaavat tekijät

Ohjaaja(t): yliopistotutkija Hanna Nori

Sivumäärä: 53 sivua + 12 liitesivua

Päivämäärä: 24.1.2024

Huijarisyndrooma on viime vuosina noussut usein esiin mediassa ja sitä koetaan niin opiskelumaailmassa kuin työelämässäkkin. Kyseessä on ilmiö, joka tarkoittaa, että hyvin menestyvät ja pätevät ihmiset eivät usko omaan osaamiseen, vaan pitävät itseään huijareina ja selittävät menestystään ulkoisten tekijöiden ansiona. Tämän pro gradu -tutkimuksen tarkoituksena on perehtyä tarkemmin opiskelijoiden huijarisyndroomaan ja selvittää, mitkä tekijät suojaavat yliopisto-opiskelijoita huijarisyndroomalta ja miten vain vähän tai ei ollenkaan huijarisyndroomaa kokevat opiskelijat eroavat voimakasta huijarisyndroomaa kokevista opiskelijoista.

Tutkimuksen aineistona käytettiin valmiiksi kerättyä kyselyaineistoa (N = 5003), johon vastanneet ovat Suomen yliopistojen perustutkinto-opiskelijoita. Kysely koostui taustakysymyksistä, perhetaustaan liittyvistä kysymyksistä ja väittämistä sekä oman osaamisen kokemiseen liittyvistä väittämistä. Tutkimus toteutettiin mixed methods -tutkimuksena ja aineiston kvantitatiivinen osuus analysointiin hyödyntäen SPSS 29 -ohjelmistoa ja kvalitatiivinen osuus aineistolähtöisenä sisällönanalyysina teemoittelun avulla.

Tutkimustulosten mukaan naiset ja etenkin muunsukupuoliset kokevat miehiä enemmän huijarisyndroomaa, joten yhtenä huijarisyndroomalta suojaavana tekijänä voidaan pitää mies-sukupuolta. Myös yli 35-vuoden ikä näyttäytyi tässä tutkimuksessa huijarisyndroomalta suojaavana tekijänä. Kaikki perhetaustaan liittyvät summamuuttujat olivat myös tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä huijaripisteisiin ja huijarisyndroomalta suojasivat runsaammat lapsuudenkodin resurssit sekä lapsuudenkodin kannustava kasvatustyyli, kun taas puolestaan lapsuudenkodin vaativa kasvatustyyli oli yhteydessä korkeampiin huijaripisteisiin. Vain vähän tai ei ollenkaan huijarisyndroomaa ja voimakkaita huijaritunteuksia kokevia opiskelijoita vertailtaessa taustakysymysten osalta päädyttiin samankaltaisiin tuloksiin. Opiskelijoita vertailtiin myös heidän kokemuksensa osalta, joita he olivat esittäneet avoimessa kysymyksessä liittyen huijarisyndroomaan. Vastaajien kokemuksissa nousivat esiin lapsuudenkodin ja yksilöllisten tekijöiden yhteydet huijarisyndrooman kokemiseen.

Tutkimuksen olennaisimmaksi tulokseksi nousi lapsuudenkodin kannustavan kasvatustyylin yhteys vähäisempiin huijarikokemuksiin ja vaativan kasvatustyylin yhteys voimakkaampiin huijarikokemuksiin, joka tarkoittaa, että huijarisyndrooman juuret voivat olla lapsuudessa asti. On kuitenkin huomioitava, että kyseessä on hyvin kompleksinen ilmiö, johon ovat yhteydessä monet erilaiset tekijät. Tämä tutkimus antaa kuitenkin tietoa huijarisyndroomalta suojaavista tekijöistä, jota voidaan hyödyntää sen ennaltaehkäisyyn liittyvässä toiminnassa.

Avainsanat: huijarisyndrooma, huijari-ilmiö, minäpystyvyys, monimenetelmätutkimus

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Huijarisyndrooma	7
2.1	Huijarisyndrooma käsitteenä	7
2.2	Huijarisyndrooman piirteet.....	8
2.3	Strategiset huijarit.....	10
2.4	Huijarisyndrooma ja taustatekijät	11
2.5	Huijarisyndrooma sosiaalisessa kontekstissa.....	12
3	Minäpystyvyys	15
3.1	Minäpystyvyys käsitteenä	15
3.2	Akateeminen minäpystyvyys	16
3.3	Minäpystyvyys ja taustatekijät	18
3.4	Minäpystyvyyden yhteys huijarisyndroomaan	19
4	Tutkimuskysymykset	20
5	Aineisto ja tutkimusmenetelmät	21
5.1	Aineiston kuvaus ja mittarit.....	21
5.2	Aineiston analyysimenetelmät	25
6	Tulokset	30
6.1	Huijarisyndroomalta suojaavat tekijät	30
6.2	”Huijareiden” ja ”ei-huijareiden” erot sukupuoli- ja ikäryhmässä, opiskelualalla ja perhetaustassa	32
6.3	”Huijareiden” ja ”ei-huijareiden” erot kokemuksissa	34
6.3.1	Lapsuudenkoti	35
6.3.2	Yksilölliset tekijät.....	37

7	Pohdinta.....	42
7.1	Johtopäätökset.....	42
7.1.1	Huijarisyndroomalta suojaavat tekijät.....	42
7.1.2	"Huijareiden" ja "ei-huijareiden" erot taustamuuttujien osalta.....	44
7.1.3	"Huijareiden" ja "ei-huijareiden" erot kokemuksissa.....	46
7.2	Tutkimuksen luotettavuus.....	48
7.3	Jatkotutkimusehdotukset.....	49
	Lähteet.....	50
	Liitteet.....	54
	Liite 1. Kyselylomake.....	54
	Liite 2. Tilastollisten analyysien liitekuviot.....	65

1 Johdanto

Monet opiskelijat kokevat, että he ovat saaneet opiskelupaikan vahingossa, hyvä tenttitulos on pelkästään tuuria tai jokin saavutus on muiden ansiota eli he selittävät menestystään ulkoisilla tekijöillä. Tällaista ilmiötä kutsutaan huijarisyndroomaksi, joka tarkoittaa, että oikeasti menestyvät ja osaavat henkilöt kokevat itsensä huijareiksi (Parkman 2016, 52). Tässä pro gradu -tutkielmassa tavoitteenani on tutkia, mitkä tekijät suojaavat yliopisto-opiskelijoita huijarisyndroomalta ja miten vain vähän tai ei lainkaan huijariajatuksia kokevat opiskelijat eroavat voimakkaita huijariajatuksia tuntevista opiskelijoista.

Aihe on herättänyt viime vuosina myös mediassa runsaasti keskustelua ja siitä on uutisoitu laajasti. Helsingin Sanomat (ks. esim. Niinivuo 2023, Mikkonen 2022) on julkaissut muutaman viime vuoden aikana useamman artikkelin, jossa on käsitelty muun muassa sitä, miten huijarisyndrooma on johtanut työuupumukseen tai miten huijarisyndrooma on tehnyt työn hakemisesta erittäin haastavaa. Aihe on siis yhteiskunnallisesti sekä ajankohtainen että merkittävä, sillä se koskettaa monien ihmisten elämää. Etenkin opiskelijoiden huijarisyndrooma on aiheena tällä hetkellä hyvin ajankohtainen sillä opiskelijoiden jaksaminen on ollut viime vuosina jatkuvasti puheenaiheena. THL:n vuoden 2021 korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksen mukaan joka kolmas korkeakouluopiskelija koki olevansa psyykkisesti kuormittunut eli kärsi oireita ahdistuksesta ja/tai masennuksesta (THL 2021). Huijarisyndroomaa on mielestäni tärkeä tutkia, jotta voitaisiin paremmin tunnistaa tekijöitä sen taustalla ja siten ehkäistä huijarisyndrooman syntyä.

Tässä tutkimuksessa käsitellään myös minäpystyvyyden kokemista, koska useissa tutkimuksissa korkea minäpystyvyys on ollut negatiivisesti yhteydessä huijarisyndroomaan (Ives 2010; McDowell, Grubb III & Geho 2015). Opiskelu yliopistossa vaatii ihmiseltä paljon monipuolista osaamista, ymmärrystä, motivaatiota sekä psyykkistä ja sosiaalista jaksamista. Näiden ominaisuuksien yhtenä kulmakivenä toimiikin usko omiin kykyihinsä eli minäpystyvyyden kokeminen, joka on käsitteen luoja Albert Banduran (1986) mukaan yksi tärkeimmistä ihmisen toimintaa säätelevistä mekanismeista sekä ihmisen motivaation ja hyvinvoinnin perusteista. Minäpystyvyyssuskomukset ovat keskeisiä tekijöitä, kun puhutaan yksilön pätevydestä jossakin tehtävässä. Eri yksilöt, joilla on yhdenvertaiset taidot tai sama yksilö eri olosuhteissa, voi suoriutua täysin eri tavoilla riippuen heidän minäpystyvyyssuskomusten vaihtelusta. (Bandura 1997, 37.)

Tutkimus toteutetaan ns. mixed methods menetelmänä käyttäen aineistona suomalaisilta yliopisto-opiskelijoilta kerättyä kyselytutkimusta (n = 5003), jolla on kerätty vastaajien taustatietoja sekä mitattu vastaajien huijarisyndroomaa Clancen (1985) kehittämän CIPS-kyselyn avulla. Huijarisyndroomalta suojaavien tekijöiden selvittäminen sekä huijareiden ja ei-huijareiden välisiä eroja tarkastelemalla saadaan myös samalla tuotettua tietoa siitä, miten huijarisyndroomaa voitaisiin ennaltaehkäistä.

2 Huijarisyndrooma

2.1 Huijarisyndrooma käsitteenä

Huijarisyndrooma on Pauline Clancen ja Suzanne Imesin kehittänyt käsite, jota he käyttivät ensimmäisen kerran vuonna 1978 kuvaamaan menestyneitä naisia, jotka eivät kyenneet kunnolla sisäistämään omia saavutuksiaan ja menestystään. Clance havaitsi huijarisyndrooma-ilmion terapiaistunnoissa, joissa hyvin menestyneet naiset selittivät menestystään ja saavutuksiaan ulkoisilla tekijöillä, kuten hyvällä ajoituksella ja tuurilla sen sijaan, että kyse olisi omasta kyvykkyydestä. Nämä yksilöt, jotka eivät uskoneet olevansa tunnustusten, palkintojen ja ylennysten arvoisia, pitivät itseään huijareina. Aluksi tutkijat uskoivat huijarisyndrooman koskevan vain naisia (Clance & Imes 1978, 241), mutta myöhemmin on todettu, että kaikki ihmiset voivat kokea sitä (Parkman 2016, 51.)

Huijarisyndroomaa kokeville ihmisille menestys ei tuo onnea, vaan he kokevat usein stressiä, epäluuloa, pelkoa ja epämukavuutta saavutuksistaan. Näiden kokemusten minimoimiseksi huijarit pyrkivät täydellisyyteen työskentelemällä pidempään ja kovemmin. Saavutukseen liittyvän tehtävän edessä huijarisyndroomasta kärsivät ihmiset kokevat usein hallitsematonta ahdistusta epäonnistumisen pelon vuoksi. Huijaripelot häiritsevät ihmisen kykyä hyväksyä ja nauttia kyvyistään ja saavutuksistaan sekä ne vaikuttavat negatiivisesti hyvinvointiin. (Sakulku & Alexander 2011, 90; Parkman 2016, 52.)

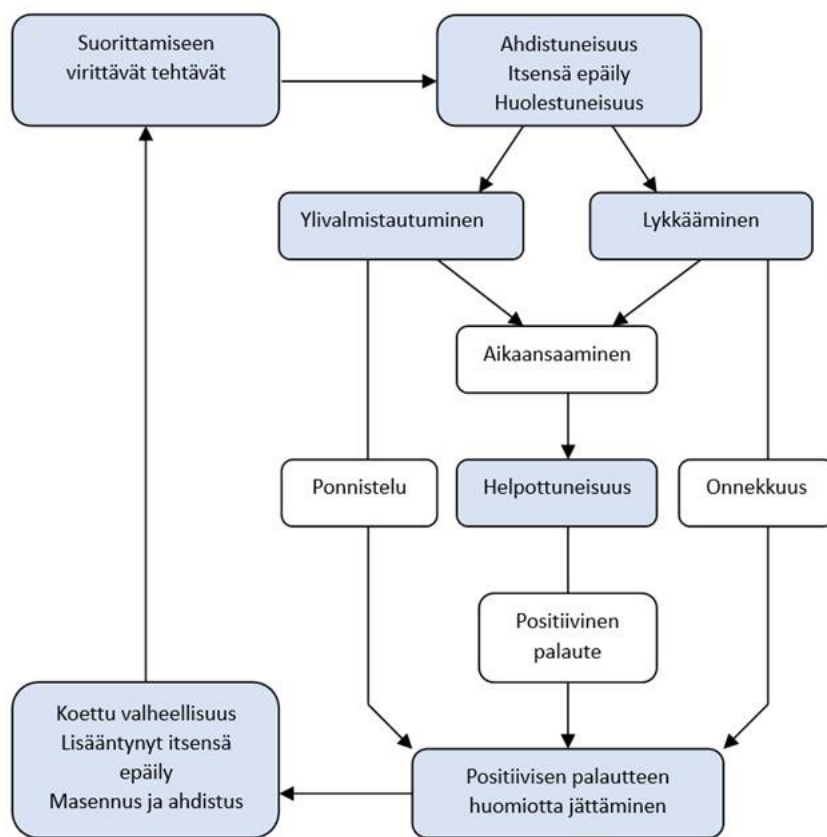
Suomen kielessä ilmiö on vakiintunut ”huijarisyndroomaksi”, vaikka kyseessä ei olekaan sairaus tai edes psyykkinen häiriö, vaan enneminkin kokoelma erilaisia ajattelu- ja toimintatapoja, joiden avulla huijarisyndroomaa kokeva ihminen pyrkii hallitsemaan ahdistustaan (Ekman 2017, 13). Myös Clance (1985) totesi jo varhaisissa huijarisyndroomaa käsittelevissä tutkimuksissaan, että kyseessä ei ole ”patologinen sairaus, joka on luonnostaan henkilöä vahingoittava”. Kyseessä on pikemminkin ihmisen psykologista hyvinvointia häiritsevä ilmiö, joka rajoittaa oman menestyksen tunnistamista ja vaikuttaa epäluuloisuuden ja ahdistuksen kokemiseen. (Clance 1985, 23; Sakulku & Alexander 2011, 77.) Ilmiölle sopivampi termi on ”huijari-ilmiö”, joka on suora suomennos alkuperäisestä termistä ”impostor phenomenon”. Termi ”huijari-ilmiö” ei viittaa ilmiön olevan sairaus tai psyykkinen häiriö, joten se sopii paremmin kuvaamaan kyseistä ilmiötä. Tässä tutkimuksessa käytän kuitenkin vakiintunutta suomen kielistä termiä eli huijarisyndroomaa.

Huijarisyndrooman mittaamiseen on kehitetty muutamia mittareita, joista yleisimmin käytetty on Clancen vuonna 1985 julkaistu CIPS-kysely, jossa on 20 väittämää ja jokainen vastaus on pisteytetty (1 = Ei lainkaan totta – 5 Täysin totta). Kyselyn jälkeen vastausten pistemäärät lasketaan yhteen ja ne muodostavat ”huijaripisteet”. Muita huijarisyndrooman mittaukseen kehitettyjä mittareita ovat Joan Harveyn vuonna 1981 kehittämä HIPS-kysely, Kolliganin ja Sternbergin vuoden 1991 Perceived Fraudulance Scale ja Learyn vuoden 2000 huijarisyndrooma-mittari, joista etenkin kaksi viimeistä ovat jääneet vähemmälle huomiolle (Mak, Kleitman & Abbott 2019, 1–2). Clancen CIPS-mittaria on pidetty vertailevassa tutkimuksessa parhaimmin soveltuvaksi huijarisyndrooman mittariksi, joka mittaa huijarisyndroomaa kokevan henkilön ajattelua riittävän luotettavasti (Ekman 2017, 84).

2.2 Huijarisyndrooman piirteet

Clancen (1985) mukaan huijarisyndroomalla on kuusi olennaista piirrettä. Nämä piirteet ovat huijariajattelun kehä, tarve olla erityinen tai paras, supersankarinäkökulma, epäonnistumisen pelko, pätevyyden kieltäminen sekä pelon ja syyllisyyden kokeminen menestyksestä. Nämä piirteet kuitenkin vaihtelevat huijarisyndroomaa kokevissa ihmisissä, eikä kaikilla ole välttämättä näitä kaikkia piirteitä. Ihmisellä on kuitenkin oltava kaksi näistä piirteistä, jotta häntä voidaan pitää huijarisyndroomaa kokevana. (Sakulku & Alexander 2011, 77.)

Ensimmäinen huijarisyndroomaan liittyvä piirre on huijariajattelun kehä, joka on Clancen (1985) mukaan kaikista piirteistä tärkein. Huijariajattelun kehä alkaa jostain suoritettavasta tehtävästä, kuten koulutyöstä. Huijarisyndroomaa kokevat ihmiset alkavat kokea ahdistusta ja pelkoa, johon he reagoivat joko äärimmäisellä ylivalmistautumisella tai viivyttelöllä tehtävän aloitusta, jota seuraa hillitön valmistautuminen, kun tehtävä on pakko aloittaa. Tehtävästä suoriuduttuaan huijariajattelija kokee ensin helpotusta ja onnistumisen tunnetta, mutta positiiviset tunteet ovat vain lyhytaikaisia. Huijariajattelijat voivat saada positiivista palautetta tekemästään työstään mutta kiistävät, että heidän menestymisensä johtuisi heidän omista kyvyistään. Jos huijarit ovat ylivalmistautuneet, he uskovat, että heidän menestyksensä johtuu kovasta työstä. Ne huijariajattelijat, jotka alun perin viivyttelivät, pitävät menestyksensä syynä todennäköisesti hyvää tuuria. Huijarisyndroomaa kokevat pitävät kiinni siitä vääristyneestä ajatuksesta, että kovalla työllä saavutettu menestys ei heijasta todellisia kykyjä. Kun huijariajattelijat kohtaavat seuraavan suoritettavan tehtävän, huijariajattelun kehä alkaa taas alusta. (Sakulku & Alexander 2011, 75–76.)

Kuvio 1. Huijariajattelun kehä Clancen (1985) mukaan. (Sakulku & Alexander 2011). Suom. Ekman 2017.

Toinen piirre, joka viittaa huijarisyndroomaan, on tarve olla paras tai erityinen. Clancen (1985) havainnon mukaan huijariajattelijat ovat usein olleet peruskoulussa ja toisella asteella luokkansa parhaimmistoa mutta laajemmassa ympäristössä, kuten yliopistossa, huijariajattelijat huomaavat, että on monia muitakin lahjakkaita oppilaita, eikä heidän omat kykynsä olekaan epätyypillisiä. Tämän seurauksena huijariajattelijat saattavat päätellä olevansa ”tyhmiä”, kun he eivät enää olekaan ehdottomasti parhaimmistoa. Toiseen piirteeseen on myös yhteydessä huijarisyndrooman kolmas piirre eli supersankariajattelu. Tämän piirteen mukaan huijariajattelijat ovat taipuvaisia perfektionismiin ja pyrkivät suoriutumaan kaikesta virheettömästi sekä asettavat itselleen lähes mahdottoman korkeita tavoitteita. (Sakulku & Alexander 2011, 77.)

Neljäs huijarisyndroomaan piirre Clancen (1985) mukaan on epäonnistumisen pelko. Huijariajattelijat kokevat suoritettavista tehtävistä suurta ahdistusta, koska pelkäävät niin paljon epäonnistumista. Huijariajatteliijoille virheiden tekeminen aiheuttaa häpeää ja nöyryytystä ja

heidän on ylioponnisteltava vähentääkseen epäonnistumisen riskiä. Viides piirre on oman pätevyyden kieltäminen, joka näkyy siten, että huijariajattelijoiden on vaikeuksia sisäistää omaa menestystään ja hyväksyä kiitosta tekemistään suorituksista. Kuudes ja viimeinen huijarisyndrooman piirre on syyllisyyden ja pelon tunteminen menestyksestä, joka Clancen (1985) mukaan liittyy heidän menestyksensä kielteisiin seurauksiin. Huijariajattelijat saattavat esimerkiksi kokea syyllisyyttä erilaisuudesta ja pelätä hylätyksi tulemista. (Sakulku & Alexander 2011, 77–78.)

2.3 Strategiset huijarit

Leonhardtin, Bechtoldtin ja Rohrmannin (2017) tutkimuksessa ilmeni, että oikeiden huijariajattelijoiden lisäksi olisi myös olemassa niin sanottuja strategisia huijareita. Johtajatehtävissä työskentelevistä henkilöistä koostuneesta vastaajaryhmästä erottautui kaksi ryhmää, jotka molemmat kokivat huijarisyndrooman piirteitä. Ensimmäiseen ryhmään kuuluneet kokivat todellisia huijaripiirteitä, kuten taipumusta perfektionismiin ja tehtävien lykkäämiseen, ahdistusta, stressiä sekä muita negatiivisia tunteita. Toiseen ryhmään kuuluneet eivät puolestaan kokeneet itseään juurikaan ahdistuneeksi tai stressaantuneeksi työstään vaan ilmoittivat sen sijaan kokevansa positiivisia tunteita työstä ja he olivat myös taipuvaisia myönteiseen itsearviointiin. Toisessa ryhmässä ei myöskään ollut taipumusta tehtävien lykkäämiseen, eivätkä he asettaneet itselleen korkeita tavoitteita. (Leonhardt 2017, 6–7.)

Leonhardt ja kumppanit tulivat siihen tulokseen, että on myös olemassa strategisia huijareita, jotka esittävät ja väittävät kokevansa huijariajatuksia, vaikka todellisuudessa heillä ei näitä ajatuksia ole. He vähättelevät kykyjään ja saavutuksiaan, koska he pyrkivät pitämään itseensä kohdistuvat odotukset alhaisina sekä menestymään näytellystä epäpätevydestä huolimatta. (Leonhardt ym. 2017, 7–8.) Myös Leary kumppaneineen (2000) havaitsi tutkimuksessaan, että jotkut henkilöt saattavat edustaa itseään epäsuotuisasti, koska he uskovat, että tämä taktiikka antaa heille etua vuorovaikutustilanteissa. Tutkijat uskoivat, että strategiset huijarit pitävät itsensä ja aiempien saavutusten vähättelyä tehokkaana suojausmekanismina, jolla on neljä tehtävää. Ensinnäkin omien kykyjen vähättely alentaa muiden odotuksia, jolloin on epätodennäköisempää tuottaa muille pettymystä sekä onnistuminen nähdään merkittävämpänä. Toiseksi, omien kykyjen vähättely antaa itsestään vaatimattomamman kuvan, joka voi vaikuttaa positiivisesti siihen, miten muut ajattelevat sinusta, sillä yleisesti ottaen ihmiset pitävät enemmän vaatimattomista kuin kerskailevista henkilöistä. Kolmanneksi, omien kykyjen

vähättely on keino suojella omaa imagoaan, jos on epäonnistunut jossain tehtävässä. Neljänneksi, itseään väheksyvä käyttäytyminen voi olla keino saada kannustusta, tukea ja hoivaa muilta ihmisiltä tai he voivat jopa odottaa, että muut kiistävät heidän itseään vähättelevät puheensa. (Leary, Patton, Orlando & Funk 2000, 751–753.) Kaikki korkeat huijaripisteet saaneet henkilöt eivät siis välttämättä ole yhtenäinen joukko, joilla olisi samankaltaiset ajatukset. (Leonhardt ym. 2017, 8.)

2.4 Huijarisyndrooma ja taustatekijät

Sukupuolen vaikutusta huijarisyndroomaan on tutkittu useissa tutkimuksissa mutta tutkimustulokset vaihtelevat selvästi. Alun perin Clance ja Imes (1978) uskoivat, että vain naiset kokevat huijarisyndroomaa mutta tämän jälkeen on todettu, että se koskee myös miehiä (Bussotti 1990). Bravata ja kollegat (2020) suorittivat systemaattisen kirjallisuuskatsauksen liittyen huijarisyndroomaan ja he tarkastelivat 33 tutkimusartikkelia, joissa käsiteltiin huijarisyndroomaa ja sukupuolta. Näistä 16 tutkimuksessa raportoitiin, että naiset kokevat tilastollisesti merkittävästi enemmän huijariajatuksia (ks. esim. Cokley ym. 2015; Hutchins & Rainbolt 2017; Patzak, Kollmayer & Schober 2017, kun taas 17 artikkelissa tutkijat eivät löytäneet sukupuolten välistä eroa liittyen huijarisyndroomaan (ks. esim. Kamarzarrin, Khaledian, Shooshtari, Yousefi & Ahrami 2013; Vergauwe, Wille, Feys, De Fruyt & Anseel 2015; Leonhardt, Bechtoldt & Rohrmann 2017). On myös syytä huomata, etteivät miehet kokeneet yhdenkään tutkimuksen mukaan naisia enemmän huijarisyndroomaa (Bravata ym. 2020, 1271). Hutchins ja Rainbolt (2017) puolestaan esittävät, että naisilla ja miehillä on erilaiset selviytymiskeinot käsitellä huijaritunteita. Akateemisten laitosten henkilökunnan huijarisyndroomaa käsittelevässä tutkimuksessa he havaitsivat, että henkilökunnan naisjäsenet hyödynsivät selvästi enemmän aktiivisia selviytymiskeinoja, kuten neuvojen, resurssien, kuuntelemisen ja empatian hakemista kollegoilta ja ystäviltä, huijaritunteidensa käsittelemiseen. Suurin osa miehistä puolestaan kertoi tukeutuvansa vältteleviin selviytymiskeinoin, kuten kovemmin työskentelemiseen, huijaritunteista irrottautumiseen esimerkiksi alkoholin avulla tai huijaritunteiden kokonaan käsittelemättä jättämiseen. (Hutchins & Rainbolt 2017, 205–206).

Bravata ja kumppanit (2020, 1271) löysivät systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessaan kuusi tutkimusta, jotka käsitelivät iän vaikutusta huijarisyndroomaan. Näistä kaksi tutkimusta (Sample 1995; Thompson, Davis & Davidson 1998) raportoivat iän olevan negatiivisesti

yhteydessä huijarisyndrooman kokemiseen eli mitä vanhempi olet, sitä vähemmän huijariajatuksia koet. Kolme tutkimusta puolestaan ei löytänyt iän ja huijarisyndrooman välillä yhteyttä (Lester & Moderski 1995; Oriel, Plane & Mundt 2004; Want & Kleitman 2006). Lisäksi yhden tutkimuksen mukaan ikä oli negatiivisesti yhteydessä huijarisyndroomaan työelämässä olevien henkilöiden keskuudessa mutta ei opiskelijoilla (Brauer & Proyer 2017).

Kasvuympäristön yhteyttä huijarisyndroomaan on tutkittu melko paljon ja tutkimukset osoittavat, että perhetaustalla voi olla yhteys huijarisyndroomaan syntymiseen (Sakulku & Alexander 2011, 82). Sonnak ja Towell (2001) sekä myöhemmin Want ja Kleitman (2006) havaitsivat tutkimuksissaan, että etenkin vanhempien ylisuojelevaisuus oli yhteydessä huijariajatuksen syntyyn. Huijariajattelijat pyrkivät sopeutumaan perheessä vallitseviin standardeihin, jotta voisivat saada myönteistä palautetta vanhemmiltaan ja näin vahvistaa itsetuntoaan (Sakulku & Alexander 2011, 81). Perheissä helposti syntyvät erilaiset roolit ovat myös huijarisyndrooman kannalta olennaisia ja jotkin roolit ovat tiiviimmin kiinni huijaripiirteissä. Rooleja syntyy helposti, kun vanhemmat ”tyypittelevät” lapsensa tietynlaiseksi ja myös lasten syntymäjärjestys voi luoda tiettyjä rooleja. Lapsuudenperheessä muodostuneet roolit leimautuvat herkästi yksilön loppuelämän ajaksi ja tietty rooli pysyy yksilön matkassa kouluun, aikuiselämään ja työpaikalle. (Ekman 2017, 49–51.)

2.5 Huijarisyndrooma sosiaalisessa kontekstissa

Huijarisyndrooma ilmenee yksilötasolla, mikä tarkoittaa, että vain yksilö voi kokea itsensä huijariksi. Huijarisyndrooman taustalla voi olla kuitenkin myös yksilöstä riippumattomia syitä. Feenstra, Begeny, Ryan, Rink, Stoker ja Jordan (2020, 2) korostavatkin artikkelissaan, että huijarisyndroomaa kokevat yksilöt ovat aina osa jotain sosiaalista yhteisöä sen sijaan, että olisivat jonkinlaisessa ”sosiaalisessa tyhjiössä” ja sosiaalinen konteksti on isossa roolissa siinä, miten ihmiset kokevat itsensä. Myös käsitteen kehittäjä Pauline Clance piti mahdollisena, että huijaripiirteet saattavat muotoutua ihmisten välisissä ja sosiaalisissa konteksteissa (Clance, Dingman, Reviere & Stober 1995, 80). Feenstra ja kumppanit (2020, 2–4) nostavatkin artikkelissaan esiin, miten huijaripiirteiden muodostumiseen voivat vaikuttaa yhteiskunnallisen ja kulttuurisen, institutionaalisen sekä interpersoonallisen tasojen kontekstit.

Yhteiskunnallisen ja kulttuurisen tason kontekstissa yksilön asemalla sosiaalisessa hierarkiassa on merkittävä rooli huijaripiirteiden muovautumisessa. Esimerkiksi alemmasta yhteiskunnallisesta asemasta johtuvat haasteet ja stressitekijät voivat nostaa yksilössä esiin

huijaripiirteitä. Myös yhteiskunnallisella ja kulttuurisella tasolla esiintyvät stereotypiat saattavat aiheuttaa yksilöissä huijaripiirteitä. Esimerkiksi useissa yhteiskunnissa ja kulttuureissa stereotyyppisen johtajan piirteisiin kuuluu maskuliinisuus ja itsevarmuus, jolloin naisjohtajat, jotka ovat tietoisia vallitsevista stereotyyppioista, voivat kokea itsensä huijariksi. Myös jotkut etniset vähemmistöt voivat kokea stereotyyppisiä oletuksia siitä, että he olisivat laiskempia tai heikommin menestyviä (Ks. Reyna 2008, 452), jolloin etniseen vähemmistöön kuuluva yliopisto-opiskelija voi tuntea huijariajatuksia esimerkiksi siitä, että on päässyt yliopistoon tuurilla sen sijaan, että olisi ansainnut sen. (Feestra ym. 2020, 3.) Cokely, McClain, Enciso ja Martinez (2013) puolestaan havaitsivat tutkimuksessaan, että vähemmistöryhmillä on korkeammat huijaripisteet valtaväestöön verrattuna.

Useiden tutkimusten mukaan huijarisyndrooma on varsin yleistä korkeakouluissa ja sitä esiintyy erilaisissa opiskelijaryhmissä niin perustutkinto-opiskelijoilla kuin myös jatkotutkinto-opiskelijoilla sekä myös korkeakoulujen henkilökunnalla (Parkman 2016, 55). Aikaisemmin tutkimukset liittyen tohtoriopiskelijoiden huijarisyndroomaan olivat vähäisiä mutta viime aikoina siihen liittyviä tutkimuksia on tehty enemmän. Esimerkiksi Vanttajan ja Norin (2021) sekä Ciscon (2020) mukaan myös tohtoriopiskelijat kokevat huijarisyndroomaa, vaikka tohtoriopiskelijoiden voidaan todeta olevan aidosti kyvykkäitä ja päteviä, sillä tohtorikoulutukseen valitaan vain parhaimmat hakijat. Huijariajatuksia yliopistossa kokevat myös ne opiskelijat, jotka palaavat myöhemmällä iällä takaisin opintojen pariin (Parkman 2016, 55).

Hoangin (2013) mukaan huijariajatuksia kokevat opiskelijat pitävät opintomenestystään ulkoisten tekijöiden ansiona, eivätkä tunnusta omia kykyjään. Lisäksi he usein vertaavat itseään muihin opiskelijoihin, kokevat itsensä akateemisesti puutteelliseksi sekä kyseenalaistavat pääsytensä esimerkiksi maisteri- tai tohtoriohjelman. Nämä tuntemukset sekä niistä seuraava itsensä epäileminen saattavat johtaa heidän akateemisten suoritustensa heikkenemiseen. (Hoang 2013, 45.)

Institutionaalisen tason kontekstissa, kuten yrityksissä tai koulutuslaitoksissa, on myös erilaisia piirteitä, joilla voi olla vaikutusta huijarisyndrooman muodostumiseen. Jotkin väestöryhmät voivat olla esimerkiksi aliedustettuina jonkin tietyn alan instituutioissa ja työtehtävissä, jolloin henkilöt, jotka ovat päässeet ”yli odotusten” näihin instituutioihin, voivat olla alttiita oman

paikkansa ja kykyjensä kyseenalaistamiseen, joka puolestaan lisää heidän taipumustaan tuntea itsensä huijariksi. (Feestra ym. 2020, 3.)

Interpersoonallisen tason kontekstissa eli ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa on paljon tilanteita, jotka saattavat vaikuttaa huijaripiirteiden syntyymiseen. Olennaisia ovat sellaiset tilanteet, joissa ilmenee sosiaalisia vihjeitä siitä, pidetäänkö yksilöä arvokkaana ja arvostettuna. Nämä sosiaaliset tilanteet pohjimmiltaan ohjaavat yksilöiden arvioita omasta arvostaan ja siten ovat yhteydessä yksilöiden itsetuntoon ja tunteeseen siitä, että he ovat ansainneet paikkansa tai menestyksensä. Yksilöt todennäköisesti kokevatkin itsensä huijareiksi, jos heitä kohdellaan sellaisina. (Feestra ym. 2020, 3.)

Tutkimuksissa on usein keskitytty siihen, miten huijarisyndroomaa kokeva yksilö voi kamppailla huijariajatuksiaan vastaan (Feenstra ym. 2020, 4). Esimerkiksi Zanchetta, Junker, Wolf ja Traut-Mattausch (2020) tutkivat, miten kaksi erilaista ajattelutapainterventiota (valmentaminen ja harjoittelu) vähentävät yksilön huijaripiirteitä. Dickerson (2019) puolestaan kertoo artikkelissaan, kuinka huijariajatuksista pääsee eroon hiljentämällä negatiivisen osan omasta sisäisestä äänestä harjoittamalla mindfulness-meditaatiota, joka vapauttaa tilaa muun muassa ajattelulle, luovuudelle, oppimiselle ja rentoutumiselle. Feenstra ja kumppanit nostavat esiin, että olisi tärkeää puuttua myös huijaripiirteiden syntyyn vaikuttaviin sosiaalisiin konteksteihin, jotta huijarisyndroomaan syntymistä voitaisiin ennaltaehkäistä. Tämä voitaisiin toteuttaa lisäämällä eri ammattien monimuotoisuutta, edistämällä yhdenvertaisuutta ja puuttumalla yhteiskunnissa vallitseviin stereotypioihin. (Feenstra ym. 2020, 4.)

3 Minäpystyvyys

3.1 Minäpystyvyys käsitteenä

Minäpystyvyys on Albert Banduran luoma käsite, josta tuli yksi Banduran sosiokognitiivisen teorian olennaisimmista käsitteistä. Minäpystyvyydellä tarkoitetaan henkilön uskomuksia tai arvioita omista kyvyistään suoriutua erilaisista tavoitteista. Minäpystyvyys onkin Banduran mukaan yksi ihmisen toiminnan tärkeimmistä mekanismeista sekä yksi ihmisen motivaation ja hyvinvoinnin kulmakivistä. Heikon minäpystyvyyden omaavat ihmiset, jotka eivät usko olevansa kykeneviä saavuttamaan haluttua lopputulosta, vakuuttuvat helposti ponnistelujen hyödyttömyydestä vaikeuksia kohdatessaan ja luopuvat nopeasti yrittämisestä. Ihmiset, joilla on korkea minäpystyvyys, uskovat puolestaan, että vaikeuksista ja esteistä voidaan suoriutua ponnistelemalla sitkeästi ja kehittämällä itseään sekä he kestävät paremmin myös vastoinkäymisiä. (Bandura 1986.) Ihmiset, jotka omaavat korkean minäpystyvyyden, asettavat omia tavoitteitaan korkeammalle ja ovat lujemmin sitoutuneita tavoitteiden saavuttamiseen kuin ihmiset, joilla on heikko minäpystyvyys (Zimmerman 2000, 86).

Minäpystyvyyttä on tutkittu merkittävästi useilla eri aloilla, kuten liike-elämässä, urheilussa, lääketieteessä ja terveydessä, sosiaalisessa ja poliittisessa muutoksessa, psykologiassa sekä psykiatriassa. Erityisesti se on tullut esiin kasvatustieteellisissä tutkimuksissa, joissa tutkijat ovat raportoineet, että riippumatta aiemmista saavutuksista tai kyvyistä, korkean minäpystyvyyden omaavat opiskelijat kestävät paremmin vastoinkäymisiä, heillä on enemmän optimismia, vähemmän ahdistusta ja he saavuttavat enemmän. (Pajares 2005, 343.)

Minäpystyvyys vaikuttaa myös oleellisesti siihen, millaisia ja minkä tasoisia tehtäviä ihminen valitsee sekä miten kauan ja kuinka ahkerasti hän kyseisten tehtävien kanssa työskentelee (Bandura 1986). Ihmiset, joilla on heikko minäpystyvyys, ovat taipuvaisempia välttelemään vaikeampia tehtäviä, kun korkean minäpystyvyyden omaavat henkilöt puolestaan pyrkivät todennäköisemmin ratkaisemaan niitä vaikeuksista huolimatta (Schunk 1991, 74).

Minäpystyvyys sekoitetaan joskus virheellisesti minäkäsitykseen, joka on samankaltainen käsite mutta tarkoittaa kuitenkin eri asiaa (Zimmermann 2000, 84). Minäkäsityksellä eli minäkuvalla tarkoitetaan ihmisen yleisempiä käsityksiä omasta itsestään ja omista kyvyistään, kuten esimerkiksi ”olen hyvä matematiikassa”. Minäpystyvyysuskomukset ovat sen sijaan paljon tarkempia ja tilannesidonnaisia kuin minäkäsitykseen liittyvät uskomukset.

Minäpystyvyyssuskomukset voivat näkyä esimerkiksi matematiikassa seuraavanlaisesti: ”olen luottavainen, että pystyn ratkaisemaan nämä toisen asteen yhtälöt tänään, vaikka olen viimeksi ollut näiden parissa 30 vuotta sitten”. (Linnenbrink & Pintrich 2003, 121).

On muistettava, että minäpystyvyydellä ei tarkoiteta ihmisen todellisia kykyjä tai osaamista, vaan ihmisen uskomuksia omista kyvyistä ja osaamisesta. Minäpystyvyyttä käsitellessä on siis tärkeämpää se, mitä ihmiset uskovat kykenevänsä tekemään niillä taidoilla ja kyvyillä, joita heillä voi olla. Siinä missä minäkäsitys edustaa ihmisen yleistä käsitystä omasta itsestään tietyillä toiminta-alueilla, minäpystyvyys edustaa ihmisen odotuksia ja näkemyksiä siitä, mitä he voivat saavuttaa tietyissä tilanteissa (Bong & Skaalvik 2003, 5.) Myös Pajares (2005, 343) toteaa olevan selvää, että kyse ei ole vain, siitä kuinka kykenevä olet, vaan kyse on myös siitä, kuinka kykenevä uskot olevasi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että ihmiset voisivat suorittaa taitokapasiteettinsa ylittäviä tehtäviä yksinkertaisesti uskomalla, että he pystyvät. Pätevyys suorittaa tehtävä edellyttää harmoniaa minäpystyvyyssuskomusten sekä yksilön taitojen ja tietojen välillä. Pikemminkin se tarkoittaa, että minäpystyvyyssuskomukset auttavat määrittämään, mitä ihmiset tekevät tiedoilla ja taidoilla, joita heillä on. (Pajares 2005, 342.)

3.2 Akateeminen minäpystyvyys

Akateemiselle minäpystyvyydellä tarkoitetaan sitä, että opiskelija uskoo omiin kykyihinsä hallita oppimistaan ja suoriutua akateemisista tehtävistä siten, että ne johtavat haluttuun lopputulokseen (Bandura 1993, 117). Käytännössä tämä voi näkyä yliopistossa esimerkiksi siten, että opiskelija uskoo kykenevänsä suoriutumaan akateemisista kirjoitustehtävistä tai yliopiston kurssikirjan tiedon sisäistämistä tenttiin lukiessaan (van Rooij, Jansen & van de Grift 2017, 536). Useiden tutkimusten mukaan korkea minäpystyvyys onkin yhteydessä akateemiseen menestykseen (esim. Weiser & Riggio 2010, 378; Kim 2014, 397). Kim nostaa myös esiin, että opiskelijat, joilla on korkea akateeminen minäpystyvyys, omaavat myös usein positiivisemmän asenteen koulua kohtaan, jolloin he ovat esimerkiksi paremmassa vuorovaikutuksessa opettajien kanssa ja tämä johtaa myös parempaan akateemiseen suoriutumiseen (Kim 2014, 397). Suurin osa akateemiseen maailmaan liittyvistä toimista ja tehtävistä ovat luonteeltaan jatkuvia haasteita, sillä riippumatta omista tiedoista ja taidoista, on aina lisää opittavaa. Aiemmat saavutukset unohtuvat nopeasti ja mielihyvää haetaan uusista, vaikeammista haasteista. Tässä minäpystyvyys on tärkeässä roolissa, sillä ne yksilöt, joilla on korkeampi minäpystyvyys, asettavat itselleen haastavampia tavoitteita, kun taas ne yksilöt,

joilla on matalampi minäpystyvyys, tyytyvät vähempään, koska eivät usko pystyvänsä parempaan. (Bandura 1997, 220.)

Banduran luoman sosiokognitiivisen teorian mukaan opiskelijoiden minäpystyvyyden taustalla on neljä keskeistä tietolähdettä: aiemmat osaamiskokemukset (*enactive mastery experiences*), sosiaalisten mallien tarjoamat havainnointikokemukset eli ns. sijaiskokemukset (*vicarious experiences*), sosiaalinen vakuuttaminen (*social persuasions*) sekä fysiologiset ja psykologiset tilat (*physiological and psychological states*). (Bandura 1997 80, Van Dinther, Docky & Segers 2011, 97.)

Aiemmat osaamiskokemukset ovat tehokkain perusta vahvan minäpystyvyyden kokemuksen rakentamisessa. Niiden perusteella opiskelija saa aidon käsityksen kyvystään suoriutua erilaisista tehtävistä. Opiskelijat tulkitsevat toimintansa tulosta ja näiden tulkintojen myötä he kehittävät uskomuksia omasta kyvystään suoriutua tulevista tehtävistä. Tulkinnat omista onnistuneista suorituksista kehittävät minäpystyvyyden kokemista. (Van Dinther ym. 2011, 97.) Bandura (1997, 82–83) nostaa esiin, että yleisesti ottaen onnistumisen kokemukset edistävät minäpystyvyyttä ja epäonnistumiset puolestaan laskevat sitä. Hän kuitenkin korostaa, että minäpystyvyys ei nouse helppojen onnistumisten myötä, vaan onnistumisten taustalla pitää olla kovaa sinnikkyyttä, esteiden ylittämistä ja jatkuvaa ponnistelua.

Toinen opiskelijoiden minäpystyvyyden perustana oleva tekijä on sosiaalisten mallien tarjoamat havainnointikokemukset eli sijaiskokemukset. Opiskelijat ymmärtävät paremmin omia kykyjään, kun he voivat tarkkailla muita, etenkin vertaisiaan, jotka ovat sopivia vertailukohteita. (Van Dinther, ym. 2011, 98.) Heidän minäpystyvyytensä nousee, kun he näkevät jonkun vertaisen onnistuvan tehtävässään, jolloin se valaa myös uskoa omaan onnistumiseensa. Vastaavasti epäonnistumisen näkeminen vähentää uskoa omaan onnistumiseensa. (Bandura 1997, 86–87.)

Kolmas opiskelijoiden minäpystyvyyden lähteenä oleva tekijä on sosiaalinen vakuuttaminen, jolla tarkoitetaan sitä, kun opiskelija saa vakuuttavaa ja vahvistavaa tietoa ja palautetta siitä, että he pystyvät suoriutumaan jostakin tehtävästä (Van Dinther ym. 2011, 98). Kaikista tehokkainta tämä vakuuttaminen on silloin, kun opiskelijat saavat vakuuttavaa tietoa ja palautetta henkilöiltä, joita he pitävät asiantuntevina ja luotettavina (Bong & Skaalvik 2003, 6).

Neljäs opiskelijoiden minäpystyvyyden perusta ovat fysiologiset sekä tunne- ja mielialatilat, joihin yksilöt voivat tukeutua arvioidessaan ja omia kykyjään. Positiivinen mielentila edistää joidenkin minäpystyvyyden kokemista, kun taas alakuloisuus heikentää sitä ja erilaiset oireet ja tunteet, kuten ahdistus, stressi ja jännittäminen voidaan nähdä epäonnistumisen tai heikkouden merkkeinä. Van Dinther ja kumppanit lisäksi muistuttavat, että korkeaa minäpystyvyyttä kokevat yksilöt voivat ikään kuin valjastaa jännityksensä energisoivaksi tekijäksi suorituksen edessä, kun taas heikon minäpystyvyyden omaavat yksilöt tulkitsevat jännityksen heikkoudeksi. (Van Dinther ym. 2011, 98.)

3.3 Minäpystyvyys ja taustatekijät

Van Rooijin ja kumppaneiden (2017) mukaan minäpystyvyyttä käsittelevissä tutkimuksissa ei ole havaittu yhteneviä tuloksia siitä, että sukupuolten välillä olisi eroja minäpystyvyyden kokemisessa ja heidän oma tutkimuksensa tukee myös tätä väitettä (Van Rooij ym. 2017, 539, 545). Satici ja Can (2016) havaitsivat kuitenkin tutkimuksessaan sukupuolten välisen eron akateemisen minäpystyvyyden kokemisessa. He tutkivat akateemiseen minäpystyvyyteen yhteydessä olevia demografisia taustatekijöitä turkkilaisessa yliopistossa (n= 1679) ja he havaitsivat, että miehet kokivat korkeampaa akateemista minäpystyvyyttä kuin naiset. (Satici & Can 2016, 1874–1876.)

Useat tutkimukset ovat tutkineet lapsuudenkodin kasvatustyylin yhteyttä minäpystyvyyden kokemiseen. Kimin (2014) mukaan kasvatustyyli on merkittävästi yhteydessä opiskelijoiden akateemiseen minäpystyvyyteen. Hänen tutkimuksessaan opiskelijoiden minäpystyvyyteen olivat positiivisesti yhteydessä muun muassa vanhempien tuki, joka piti sisällään vanhemman ja lapsen välisen kommunikaation sekä vanhempien odotukset koskien korkeakouluopintoja. Lisäksi lapsuudenkodin paremmat taloudelliset resurssit olivat myös positiivisesti yhteydessä minäpystyvyyteen. (Kim 2014, 402.)

Weiserin ja Riggion (2010) tutkimus tukee myös aikaisemmin esiteltyjä tuloksia. Heidän tutkimuksessaan opiskelijan äiti- ja isäsuhteen laatu sekä vanhempien osallisuus kouluun liittyvissä asioissa olivat positiivisesti yhteydessä sekä yleiseen että akateemiseen minäpystyvyyteen. Mielenkiintoista heidän tutkimuksessaan oli, että perheen korkeammalla sosioekonomisella asemalla oli negatiivinen vaikutus niin yleiseen kuin akateemiseenkin minäpystyvyyteen. Tätä poikkeavaa tulosta he kuitenkin selittivät sillä, että vastaajat olivat pääosin ensimmäisen sukupolven yliopisto-opiskelijoita matalan sosioekonomisen aseman

perheistä, joille yliopistoon pääseminen on jo minäpystyvyyttä nostattava saavutus. (Weiser & Riggio 2010, 373–378.)

Satici ja Can (2016) havaitsivat, että niillä vastaajilla, jotka ovat peräisin korkean sosioekonomisen aseman perheistä, on korkeampi akateeminen minäpystyvyys kuin keskitason sosioekonomisen aseman perheiden lapsilla. Tutkijat toteavat artikkelissaan, että kodin resurssit parantavat koulutusmahdollisuuksia ja koulutuskokemuksia, ja näin vahvistavat mahdollisesti myös heidän akateemista minäpystyvyyttään. (Satici & Can 2016, 1878.)

3.4 Minäpystyvyyden yhteys huijarisyndroomaan

Useat tutkimukset ovat löytäneet negatiivisen yhteyden minäpystyvyyden ja huijarisyndrooman välillä. Esimerkiksi Ives (2010) tarkasteli tutkimuksessaan (n=79) yliopisto-opiskelijoiden huijarisyndrooman, minäpystyvyyden ja ahdistuksen yhteyksiä ennen ja jälkeen verkossa suoritettua orientaatio-ohjelman. Hänen tutkimuksensa mukaan huijarisyndroomalla ja minäpystyvyydellä on negatiivinen korrelaatio eli mitä korkeamman tason huijarisyndrooma, sitä matalampi minäpystyvyys. (Ives 2010, 91.) Tätä tutkimustulosta tukee McDowellin, Grubb III:n ja Gehon (2015) tutkimus, jossa he tutkivat yhdysvaltalaisen yliopiston henkilökuntaa (n=588) liittyen huijarisyndroomaan, minäpystyvyyteen ja organisaatiolta saatuun tukeen. Myös heidän tutkimuksessaan huijarisyndroomalla ja minäpystyvyydellä oli negatiivinen yhteys. (McDowell, Grubb III & Geho, 2015, 27.) Myös Duncan ja kumppanit (2023) ovat tuoreessa tutkimuksessaan päätyneet vastaaviin tuloksiin tutkiessaan datatieteen maisteriopiskelijoita kolmesta eri yliopistosta Yhdysvalloissa (n=86). Heidän tutkimuksessaan niillä opiskelijoilla, joilla oli matalammat huijaripisteet CIPS-asteikolla mitattuna, oli korkeampi minäpystyvyys. (Duncan, Tasoobshirazi, Vaudreuil, Sota & Sneha 2023, 9.)

4 Tutkimuskysymykset

Pro gradu -tutkielmani tavoitteena on ensinnäkin selvittää, mitkä tekijät suojaavat yliopisto-opiskelijoita huijarisyndroomalta. Toiseksi vertailen kahta huijarisyndrooma-asteikon ääripäihin asettuvaa opiskelijaryhmää: voimakasta huijarisyndroomaa kokevia ("huijarit") ja vähäisiä huijariajatuksia omaavia ("ei-huijarit"). Selvitän, miten nämä opiskelijat eroavat toisistaan taustoiltaan ja kokemuksiltaan. Tutkimukseni tavoitteena on myös tuottaa sellaista tietoa, jota hyödyntämällä voitaisiin ehkäistä huijarisyndrooman kokemuksia yliopistopintojen aikana.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitkä opiskelijoiden taustatekijät ovat yhteydessä vähäisempiin huijarisyndrooman kokemuksiin?
2. Miten voimakkaasta huijarisyndroomasta kärsivät opiskelijat eroavat taustoiltaan niistä, joilla huijariajatuksia on vähän tai ei lainkaan?
3. Miten voimakkaasta huijarisyndroomasta kärsivät opiskelijat eroavat kokemuksiltaan niistä, joilla huijariajatuksia on vähän tai ei lainkaan?

5 Aineisto ja tutkimusmenetelmät

5.1 Aineiston kuvaus ja mittarit

Tämän tutkimuksen aineistona käytetään valmiiksi kerättyä kyselyaineistoa ”Yliopisto-opiskelijoiden lapsuudenperhe, koulutustausta ja huijarisyndrooman ilmeneminen opinnoissa”. Aineisto keräyksessä käytettiin sähköistä Webropol-kyselylomaketta. Tutkimuksen kohdejoukko koostui Suomen yliopistojen perustutkinto-opiskelijoista. Kyselyyn vastasi yhteensä 5003 opiskelijaa. Kysely koostui taustakysymyksistä, nykyisiin ja edeltäviin opintoihin, perhetaustaan ja oman osaamisen arviointiin liittyvistä kysymyksistä sekä yhdestä avoimesta kysymyksestä, johon sai vapaasti kertoa aiheeseen liittyviä asioita.

Taustakysymykset koskivat vastaajan ikää, sukupuolta, ensisijaista opiskelualaa, opintojen aloitusvuotta, vuosikurssia, suoritettujen opintopisteiden määrää sekä opintojaksojen arvioitua keskiarvoa. Ikää aineistossa mitattiin ikäryhmittäin ja vastausvaihtoehdot olivat 19 v tai alle, 20–24 v, 25–29 v, 30–34 v, 35–39 v ja 40 v tai yli. Sukupuoli-muuttujan vastausvaihtoehdot olivat nainen, mies, muu ja en halua sanoa. En halua sanoa-vaihtoehdon vastaajamäärä oli vain noin prosentti kaikista vastaajista, jonka vuoksi se jätettiin pois aineiston analyysistä. Ensisijainen opiskeluala-muuttujassa oli 21 eri vaihtoehtoa, jotka tiivistin käyttämällä Tilastokeskuksen tieteenala 2010 luokitusta (SVT 2023), jonka myötä tieteenaloja jäi kuusi (luonnontieteet, tekniikka, lääke- ja terveystieteet, maatalous- ja metsätieteet, yhteiskuntatieteet ja humanistiset tieteet). Luonnontieteet ja tekniikka jäivät ennalleen. Lääke- ja terveystieteisiin kuuluvat liikuntatieteellinen, farmasia, hammaslääketieteellinen, lääketieteellinen ja terveystieteellinen. Maatalous- ja metsätieteisiin kuuluvat eläinlääketieteellinen ja maatalous-metsätieteellinen. Yhteiskuntatieteisiin kuuluvat kasvatustieteet, kauppa-, oikeus- ja yhteiskuntatieteellinen sekä psykologia. Humanistisiin tieteisiin kuuluvat taideteollinen, tanssi, teatteri, humanistinen, musiikki, teologia ja kuvataide. Tiivistyksen tavoitteena oli selkeyttää analyysijä ja tulosten tulkintaa. Vastaajien vuosikurssia mitattiin kysymällä, minkä vuosikurssin opintoja pääasiassa suoritat tällä hetkellä ja vastaajan oli mahdollista valita yksi tai useampi vastaus, jonka vuoksi vastaajien vuosikurssia ei voida tarkasti määrittää. Tutkimuksen kannalta olennaisimmat taustatiedot ovat koottuna taulukkoon 1.

Suurin osa vastaajista oli iältään 20–24-vuotiaita ja seuraavaksi suurin ikäryhmä oli 25–29-vuotiaat. Vastaajista siis noin 75 % oli iältään 20–29-vuotiaita. Perusjoukossa vastaava lukema

on noin 64 % (Vipunen 2022), joten tässä aineistossa kahdenkymmenen ja kolmenkymmenen ikävuoden väliin sijoittuvat opiskelijat ovat hieman yliedustettuja. Vastaajista selvä enemmistö (noin 75 %) oli sukupuoleltaan naisia. Vuonna 2022 Suomen yliopistoissa noin 60 % oli naisia (Vipunen 2022), joten tässä aineistossa naiset ovat selvästi yliedustettuina verrattuna Suomen yliopistojen perusjoukkoon.

Opiskelualoilta eniten vastaajia oli selvästi yhteiskuntatieteellisiltä aloilta, noin 40 %, mikä on hyvä pitää mielessä tulosten tarkastelussa. Luonnontieteiden, lääke- ja terveystieteiden sekä humanististen tieteiden edustajia oli kaikkia noin 16 %. Pienimmät, noin 5 % edustukset olivat tekniikan sekä maatalous- ja metsätieteiden aloilta.

Taulukko 1. Aineiston taustamuuttujien frekvenssijakaumat ja prosenttiosuudet

	n	Prosenttiosuus
Ikä		
19 v tai alle	101	2 %
20–24 v	2341	46,8 %
25–29 v	1356	27,1 %
30–34 v	466	9,3 %
35–39 v	283	5,7 %
40 v tai yli	445	8,9 %
Sukupuoli		
Nainen	3795	75,9 %
Mies	1016	20,3 %
Muu	118	2,4 %
En halua sanoa	53	1,1 %
Opiskeluala		
Luonnontieteet	787	15,8 %
Tekniikka	330	6,6 %
Lääke- ja terveystieteet	786	15,8 %
Maatalous- ja metsätieteet	215	4,3 %
Yhteiskuntatieteet	2040	40,9 %
Humanistiset tieteet	829	16,6 %

Edeltäviin opintoihin liittyvät kysymykset koskivat toisen asteen koulutusta, vastaajan käymän lukion keskiarvorajaa ja ylioppilaskirjoituksissa pärjäämistä. Tutkimuksessa ei oltu kiinnostuneita vastaajien toisen asteen opinnoista, joten ne rajattiin aineistosta pois. Perhetaustaan liittyvät kysymykset koskivat vanhempien koulutustasoa sekä lapsuudenkodin toimeentuloa ja yhteiskuntaluokkaa. Lapsuudenkodin kulttuurista ja sosiaalista pääomaa sekä kannustavaa kasvatustyyliä mitattiin väittämällä ”Kuinka yleisiä seuraavat asiat olivat lapsuudenkodissasi?” ja vastausvaihtoehdot olivat määritelty neliportaisen Likert-asteikon

mukaan (1. Ei koskaan/Ei lainkaan – 4. Usein/paljon). Vanhempien suhtautumista koulutukseen mitattiin myös neliportaisella Likert-asteikolla (1. Täysin eri mieltä – 4. Täysin samaa mieltä).

Muodostin perhetaustaan liittyvistä kysymyksistä kolme summamuuttujaa, joita Vanttaja ja Nori (2021) käyttivät tutkimuksessaan liittyen tohtorikoulutettavien huijarisyndroomaan. Nämä summamuuttujat kuvaavat lapsuudenkodin resursseja, kannustavaa kasvatustyyliä sekä vaativaa kasvatustyyliä. Summamuuttujat, niiden reliabiliteettikertoimet, väittämien korrelaatiot summamuuttujaan ja kuvaileva statistiikka ovat kuvattuna tarkemmin taulukossa 2.

Lapsuudenkodin resurssit -summamuuttujan muodostavat lapsuudenkodin yhteiskuntaluokka, lapsuudenkodin toimeentulo sekä äidin että isän koulutustasoa kuvaavat muuttujat. Kaikki osiot korreloivat positiivisesti summamuuttujaan vähintään 0,5 voimakkuudella, jota käytän tässä tutkimuksessa korrelaation riittävän voimakkuuden raja-arvona suuren aineistokoon vuoksi. Lapsuudenkodin yhteiskuntaluokka oli alun perin koodattu aineistoon kuusiportaisesti siten, että 1 = yläluokka, 2 = ylempi keskiluokka, 3 = alempi keskiluokka, 4 = työväenluokka, 5 = johonkin muuhun luokkaan, mihin ja 6 = en osaa sanoa. Käänsin muuttujien arvot ja tiivistin sen neliportaiseksi siten, että 4 = yläluokka, 3 = ylempi keskiluokka, 2 = alempi keskiluokka ja 1 = työväenluokka. Jätin siis vaihtoehdot ”johonkin muuhun luokkaan, mihin” ja ”en osaa sanoa” pois selkeyttääkseni analyysia ja koska kyseessä oli vain noin 6,8 % aineistosta.

Lapsuudenkodin toimeentuloa kuvaava muuttuja oli myös alun perin kuusiportainen, siten, että 1 = erittäin hyvin toimeentuleva ja 5 = erittäin huonosti toimeentuleva sekä 6 = en osaa sanoa/ei koske minua. Käänsin ja tiivistin tämän myös neliportaiseksi siten, että yhdistin melko huonosti toimeentulevan ja erittäin huonosti toimeentulevan yhdeksi vaihtoehdoksi ”huonosti toimeentuleva”, koska ”erittäin huonosti toimeentulevan” vastanneita oli aineistoissa vain 2 %. Poistin edellisen muuttujan tapaan tästä myös vaihtoehdon ”en osaa sanoa/ei koske minua” selkeyttääkseni analyysia ja koska vain 0,7 % vastaajista oli valinnut tämän vaihtoehdon.

Äidin ja isän koulutustasoa kuvattiin aineistossa 10-portaisilla muuttujilla, joissa vaihtoehdot olivat väliltä peruskoulu/kansakoulu – liseniaatin tai tohtorin tutkinto sekä ”en osaa sanoa/ei koske minua”. Nämä muutin myös neliportaisiksi siten, että 4 = ylempi korkeakoulututkinto tai liseniaatin tai tohtorin tutkinto, 3 = alempi korkeakoulututkinto, 2 = toisen asteen tutkinto tai opistotutkinto ja 1 = peruskoulu/kansakoulu.

Lapsuudenkodin kannustavaa kasvatustyyliä mitattiin aineistossa kuudella väittämällä ja lapsuudenkodin vaativaa kasvatustyyliä viidellä väittämällä. Näiden molempien summamuuttujien osiot korreloivat riittävän vahvasti ja positiivisesti summamuuttujiin. Lapsuudenkodin resursseja kuvaavan summamuuttujan reliabiliteettikerroin, jota kuvaa Cronbachin alfa, oli 0,78, kannustavaa kasvatusta kuvaavan summamuuttujan 0,85 ja vaativaa kasvatusta kuvaavan summamuuttujan puolestaan 0,84. Tähtinen ym. (2020, 86) toteavat, ettei reliabiliteettikertoimelle ole mahdollista asettaa ehdotonta kriteeriarvoa mutta itse laadituissa mittareissa olisi hyvä päästä arvojen 0,60 ja 0,85 välimaastoon, mikä toteutui näiden summamuuttujien kanssa.

Taulukko 2. Summamuuttujat

Summamuuttuja	Osiot	Crohnbachin alfa	Osioiden korrelaatiot summamuuttujaan	Ka/ Kh
Lapsuudenkodin resurssit (Asteikko 1–4)	Lapsuudenkodin toimeentulo	0,78	0,59	2,39/ 0,68
	Lapsuudenkodin yhteiskuntaluokka		0,69	
	Äidin koulutustaso		0,55	
	Isän koulutustaso		0,57	
Lapsuudenkodin kannustava kasvatusta (Asteikko 1–4)	Minua kannustettiin vieraiden kielten opiskeluun.	0,85	0,59	3,06/ 0,69
	Minua kannustettiin kehittämään itseäni.		0,77	
	Minua kannustettiin asettamaan itselleni korkeita päämääriä		0,61	
	Minua kannustettiin uteliaisuuteen		0,72	
	Minua kannustettiin omatoimisuuteen.		0,50	
	Minua kannustettiin luottamaan itseäni		0,64	
Lapsuudenkodin vaativa kasvatusta (Asteikko 1–4)	Äidilleni oli tärkeää, että menestyn koulussa.	0,84	0,54	2,73/ 0,77
	Isälleni oli tärkeää, että menestyn koulussa.		0,55	
	Lasten yliopistokoulutuksen hankkimista pidettiin lapsuudenperheessäni itsestään selvänä asiana.		0,60	
	Äiti halusi, että hankin korkeakoulututkinnon.		0,76	
	Isäni halusi, että hankin korkeakoulututkinnon.		0,77	

Viimeinen kysymysosio liittyi kokemukseen omasta osaamisesta, jossa vastaajan tuli arvioida erilaisten väittämien avulla kokemustaan omasta osaamisestaan. Viimeinen kysymysosio on suomennettu versio Clancen kehittämästä (1985, 20–22) huijari-ilmiökyselystä Clance Impostor Phenomenon Scale (CIPS), joka on huijarisyndroomaan viittavia piirteitä määrittelevä mittari. Mittarissa on 20 väittämää, joihin vastataan asteikolla 1 (En koskaan) – 5 (Hyvin usein). Näiden 20 väittämän pisteet lasketaan yhteen ja näin jokaiselle vastaajalle muodostuu ”huijaripisteet” muuttuja, joka kuvastaa asteikolla 20–100 huijarisyndrooman voimakkuutta. Clance (1985, 20–22) on määritellyt huijarisyndrooman voimakkuudet siten, että jos yhteenlaskettu pistemäärä on 40 tai alle, vastaajalla on vähän huijaripiirteitä. Pistemäärä 41–60 viittaa kohtalaisiin huijaripiirteisiin. Pistemäärä 61–80 puolestaan viittaa siihen, että vastaajalla on usein huijarikokemuksia. Yli 80 huijaripistettä tarkoittaa, että vastaajalla on usein voimakkaita huijarikokemuksia.

Kyselylomakkeen lopussa oli vielä avoin kysymys, johon sai kertoa vielä jotain huijarisyndroomaan liittyvää: ”Tuleeko sinulle mieleen vielä jotain muuta aiheeseen liittyvää, josta haluaisit kertoa?”. Näitä vastauksia hyödynnettiin kolmannen tutkimuskysymyksen tarkastelussa, jossa oltiin kiinnostuneita matalat ja korkeat huijaripisteet saaneiden opiskelijoiden avoimista vastauksista.

5.2 Aineiston analyysimenetelmät

Tässä tutkimuksessa hyödynnetään ns. mixed methods -lähestymistapaa, joka tarkoittaa määrällisen ja laadullisen tutkimusmenetelmän yhdistämistä. Sen keskeisin valttikortti on, että sitä hyödyntämällä on mahdollisuus paikata niitä puutteita, joita joko määrällinen tai laadullinen menetelmä yksinään sisältää. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78.)

Määrällisessä tutkimuksessa ollaan tyypillisesti motivoituneita selvittämään eri muuttujien ja ryhmien välisiä riippuvuussuhteita sekä yhteyksiä tai sitten yleisemmällä tasolla jonkin tietyn tai tiettyjen ilmiöiden esiintymistä. Tähän tarkoitukseen tilastolliset menetelmät tarjoavat hyödyllisiä työkaluja. (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2020, 11.) Tämän tutkimuksen tilastollisissa analyyseissa hyödynnettiin pääosin IBM SPSS Statistics 28 -ohjelmistoa. Tähän tutkimukseen laadullisen tutkimuksen ominaisuuksia tuo tutkimuslomakkeen avoimen kysymyksen vastauksien tarkastelu, jota käsitellään tarkemmin tämän luvun lopussa.

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä tarkoituksena oli selvittää, mitkä tekijät suojaavat yliopisto-opiskelijoita huijarisyndroomalta eli mitkä tekijät ovat yhteydessä matalampiin huijaripisteisiin. Selittäviksi muuttujiksi valittiin opiskelijan sukupuoli, ikäryhmä, ensisijainen opiskeluala sekä kolme summamuuttujaa: lapsuudenkodin resurssit, lapsuudenkodin kannustava kasvatus ja lapsuudenkodin vaativa kasvatus, jotka on kuvattu tarkemmin aiemmassa luvussa. On syytä huomata, että ikä on koodattu aineistossa ikäryhmittäin kuten taulukosta 1 voi nähdä. Tutkimuksen analyysin selkeyttämiseksi ikäryhmä koodattiin uudelleen kolmiportaiseksi seuraavasti: korkeintaan 24-vuotiaat, 25–34- vuotiaat ja vähintään 35-vuotiaat.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkastelussa hyödynnettiin lineaarista regressioanalyysia, jota käytetään, kun halutaan tietää, miten selittävien muuttujien vaihtelu on yhteydessä vaihteluun selitettävässä muuttujassa. Analyysissa olennaista on regressiosuora, joka ilmaisee selittävien ja selitettävän muuttujan välisen yhteyden voimakkuutta ja regressiokerroin kuvastaa voimakkuuden suuruutta. (Tähtinen ym. 2020, 194–195.) Lineaarisen regressioanalyysin sopivuus tarkastettiin ensin varmistamalla, että kyseisen analyysin käyttöehdot täyttyvät. Aineiston koko on analyysiin riittävä, selitettävä muuttuja (huijaripisteet) on jatkuva muuttuja ja selittävät muuttujat ovat myös jatkuvia tai dummy-muuttujiksi koodattuja. Selittävät muuttujat eivät myöskään korreloi toistensa kanssa (VIF-luvut alle 10). Analyysin homoskedastisuus sekä residuaalien jakautuminen normaalisti tarkistettiin analyysin yhteydessä tulostuneista sirontakuviosta ja residuaalien normaalijakaumakuviosta (Liite 2). (Tähtinen ym. 2020, 195–198, 202.)

Toisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää, ”huijarit” ja ”ei-huijarit” eroavat toisistaan. Ensin oli määriteltävä rajat matalille ja korkeille huijaripisteille. Clancen (1985, 20–22) mukaan korkeintaan 40 huijaripistettä merkitsevät sitä, että vastaajalla on ainoastaan vähän huijarisyndroomaan viittaavia piirteitä, kun sen sijaan yli 80 pistettä merkitsevät vastaajalla olevan tyypillisesti voimakkaita huijaripisteitä. Näillä raja-arvoilla vastaajamäärät olivat kuitenkin hyvin epätasapainoiset, sillä Clancen luokituksen mukaisesti matalat huijaripisteet (40 tai alle) saaneita oli vain 194 ja korkeat pisteet (80 tai yli) saaneita 1313. Tämän jälkeen tarkastelin frekvenssijakaumia, jonka myötä löysin sopivan yläraja-arvon, joka on 94 tai yli huijaripistettä, ja nämä pisteet saaneita vastaajia oli 180. Huijaripisteistä luotiin uusi kaksiluokkainen muuttuja ”matalat ja korkeat huijaripisteet”. Tämän tutkimuksen kannalta on

itsessään jo mielenkiintoinen tulos, että hyvin korkeat huijaripisteet saaneita opiskelijoita on vastaajajoukossa huomattavan paljon.

Selittäviksi muuttujiksi tähän tutkimukseen valikoitui sukupuoli, kolmiluokkainen ikäryhmä, ensisijainen opiskeluala ja kolme perhetaustaa kuvaavaa summamuuttujaa: lapsuudenkodin resurssit, kannustava kasvatustyyli sekä vaativa kasvatustyyli. Sukupuoli-muuttujasta jätettiin muunsukupuoliset pois, koska uudessa kaksiluokkaisessa ”matalat ja korkeat huijaripisteet” muuttujassa muunsukupuolisia oli vain 9.

Toisen tutkimuskysymyksen analyysissä hyödynnettiin ristiintaulukointia sekä khiin neliö - testiä kategoristen muuttujien (sukupuoli, ikäryhmä ja opiskeluala) analysointiin sekä riippumattomien otosten t-testiä kahden ryhmän välisten numeeristen muuttujien (perhetaustaa kuvaavat summamuuttujat) analysointiin. Khiin neliö -testin avulla tutkitaan jakauman eli frekvenssien yhteensopivuutta ja sitä käytetään, kun halutaan tietää, ovatko tarkasteltavat muuttujat yhteydessä toisiinsa ja onko yhteys tilastollisesti merkitsevä. Testi ei kuitenkaan kerro mahdollista muuttujien välisen yhteyden voimakkuutta, minkä vuoksi käytin khiin neliö -testin lisäksi Cramerin V-kerrointa. Cramerin V voi saada arvot 0,00–1,00 ja yleisenä raja-arvona, muuttujien väliselle heikolle yhteydelle, pidetään arvoa 0,10. Jos arvo on 0,30 tai suurempi, yhteys on kohtalainen ja yli 0,50 viittaa voimakkaaseen yhteyteen. Khiin neliö -testin käyttöehtoihin kuuluu, että muuttujat ovat kategorisia, teoreettisista solufrekvensseistä korkeintaan 20 % saa olla alle 5 ja jokaisen tulee olla suurempi kuin 1. (Tähtinen ym. 2020, 167–169.) Nämä kaikki ehdot täyttyivät tässä tutkimuksessa jokaisen tarkasteltavan muuttujan kohdalla.

Riippumattomien otosten t-testiä hyödynnettiin siinä, eroavatko ”huijarit” ja ”ei-huijarit” perhetaustaltaan. Perhetaustaa tarkasteltiin kolmen summamuuttujan kautta (lapsuudenkodin resurssit, kannustava kasvatustyyli ja vaativa kasvatustyyli), joiden arvot voivat vaihdella välillä 1–4. T-testiä käytetään mittaamaan ryhmien välisien keskiarvojen erojen merkitsevyydestä, jossa keskeisiä arvoja ovat t-testin arvo sekä p-arvo. Nämä eivät kuitenkaan kerro mahdollisesta havaitun eron voimakkuudesta, minkä vuoksi tarkastelen myös efektikokoa Cohenin d-arvon kautta. Cohenin d-raja-arvoiksi on määritelty 0,2 = pieni efekti, 0,5 = keskisuuri efekti ja 0,8 = suuri efekti. (Tähtinen ym. 2020, 122, 126.)

Riippumattomien otosten t-testin käyttö edellyttää, että selitettävä muuttuja on kaksiluokkainen kategorinen muuttuja (tässä tutkimuksessa matalat ja korkeat huijaripisteet) ja että selittävät

muuttujat ovat numeerisia jatkuvia muuttujia (tässä tutkimuksessa kolme perhetaustaa kuvaavaa summamuuttujaa, joiden arvot vaihtelevat välillä 1–4). Käyttö edellyttää myös numeeristen muuttujien normaalijakaumaa, mikä toteutui tässä tutkimuksessa (vinoudet ja huipukkuudet alle 2 molemmissa ryhmissä). Käyttöedellytyksenä on myös selittävien muuttujien populaatiovarianssien samankaltaisuus kummassakin ryhmässä, jota mittaa Levenen testi. Lapsuudenkodin resurssit ja vaativa kasvatustyyli summamuuttujissa Levenen testin tulos oli $p > 0,05$, joka tarkoittaa ryhmien olevan homogeeniset. Lapsuudenkodin kannustava kasvatustyyli summamuuttujassa Levenen testin tulos oli $p < 0,05$, eli ryhmien samankaltaisuus oletus ei täytynyt. T-testi voidaan kuitenkin toteuttaa niin sanotulla Welchin testillä. (Tähtinen ym. 2020, 121, 123.)

Kolmannen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli tarkastella, miten huijarit” ja ”ei-huijarit” eroavat toisistaan kokemuksiensa osalta. Näitä kokemuksia luettiin kyselylomakkeen avoimista vastauksista. Vastaaja voi avoimissa vastauksissa kertoa omin sanoin niistä asioista, joita hänellä on oikeasti mielessään (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 201).

Avoimia vastauksia analysoitiin hyödyntäen aineistolähtöistä sisällönanalyysia, koska avoimessa kysymyksessä vastaajat saivat kertoa mitä tahansa aiheeseen liittyvää eli kysymyksellä oli hyvinkin laajat raamit. Aineistolähtöisyys sopii tähän tilanteeseen hyvin, sillä siinä vastaajien henkilökohtaiset näkemykset korostuvat paremmin ja analyysissa on mahdollista keskittyä vastauksista ilmeneviin teemoihin. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa on kolme vaihetta. Ensimmäinen vaihe on aineiston redusointi, joka tarkoittaa, että aineistosta karsitaan kaikki tutkimuksen kannalta epäolennainen pois. Seuraava vaihe on aineiston ryhmittely, jossa aineiston alkuperäiset ilmaukset läpikäydään huolellisesti ja niistä etsitään yhteneviä ilmiöitä, joiden mukaan ne luokitellaan omiksi ryhmiksi tai luokiksi. Kolmas ja viimeinen vaihe on aineiston abstrahointi eli käsitteellistäminen. Siinä muodostetut ryhmät tai luokat liitetään teoreettisiin käsitteisiin ja tuloksissa esitetään muodostetut käsitteet, mallit tai aineistoa kuvaavat teemat. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–127.)

Päätin käyttää sisällönanalyysissa teemoittelua, jossa aineisto pilkotaan ja jaetaan osiin eri aihepiirien eli teemojen mukaan. Ennen varsinaista teemoittelua aineisto on mahdollista jakaa esimerkiksi sukupuolen perusteella ja tämän jälkeen aineistosta pyritään löytämään tiettyjä teemoja edustavia näkemyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105–107.) Analyysi aloitettiin jakamalla vastaukset sen mukaan, onko vastaajalla matalat vai korkeat huijaripisteet. Tämän

jälkeen kaikki avoimet vastaukset luettiin ajatuksella läpi ja toisella lukukerralla vastaukset koodattiin eri värein sen perusteella, mitä aihealueita vastaukset sisälsivät.

Matalat huijaripisteet (40 tai alle) saaneita opiskelijoita oli aineistossa yhteensä 194 ja korkeat huijaripisteet (94 tai yli) saaneita oli aineistossa yhteensä 180 eli otoskoko oli 374 vastaajaa. Näistä 93 (46 + 47) vastaajaa oli vastannut jotain avoimeen kysymykseen. 93 vastauksesta tämän tutkimuksen kannalta olennaisia tietoja sisälsi 56 (32 + 24) vastausta. Pois karsitut vastaukset sisälsivät muun muassa lisätarkennuksia taustakysymyksiin tai huomioita kyselystä, jotka eivät tämän tutkimuksen kannalta olleet olennaisia tietoja.

6 Tulokset

6.1 Huijarisyndroomalta suojaavat tekijät

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää, mitkä tekijät suojaavat yliopisto-opiskelijoita huijarisyndroomalta, toisin sanoen mitkä tekijät ovat yhteydessä matalampiin huijaripisteisiin. Tähän tutkimukseen selittäviksi muuttujiksi valittiin vastaajan sukupuoli, ikäryhmä, ensisijainen tieteenala ja lapsuudenkodin resurssit, kannustava kasvatustyyli sekä vaativa kasvatustyyli. Alla olevaan taulukkoon 3 on koottuna huijaripisteiden keskiarvot, keskihajonnat, otoskoko ja osuudet prosentteina edellä mainituista selittäviksi muuttujista. Lapsuudenkodin resursseja ja lapsuudenkodin kasvatusta kuvaavista summamuuttujista muodostettiin kolme luokkaa jakamalla vastaukset ylä- ja alakvartiiliin, jotka saivat arvot 1 ja 3 ja niiden väliin jäävät arvot saivat arvon 2.

Taulukko 3. Huijaripisteiden keskiarvot (KA), keskihajonnat (KH), otoskoko (n) ja osuudet prosentteina (%) selittävien muuttujien osalta.

Muuttuja		KA	KH	n	%
Sukupuoli	Nainen	70,5	14,79	3794	77,0
	Mies	64,0	15,93	1016	20,6
	Muu	76,8	13,0	118	2,4
Ikä	24 v tai alle	69,8	15,0	2412	49,0
	25–34 v	70,2	15,1	1794	36,4
	35 v tai yli	65,1	15,8	716	14,5
Lapsuudenkodin resurssit	Vähäiset	70,6	14,9	1135	25,8
	Keskitasoa	68,8	15,5	2026	46,1
	Runsaat	68,4	15,3	1236	28,1
Lapsuudenkodin kannustava kasvatustyyli	Ei-kannustava	70,6	14,7	1494	30,3
	Keskitasoa	68,6	15,1	2568	52,1
	Kannustava	69,0	16,6	866	17,6
Lapsuudenkodin vaativa kasvatustyyli	Ei-vaativa	68,8	15,2	1224	24,8
	Keskitasoa	68,9	15,0	2652	53,8
	Vaativa	70,7	16,0	1052	21,3

Huijarisyndroomalta suojaamista tutkittiin hyödyntämällä lineaarista regressioanalyysia, jonka tulokset ovat nähtävillä alla taulukossa 4. Histogrammi ja sirontakuvio ovat esitettyinä liitteessä 2. Kaikki lineaariseen regressiomalliin valitut muuttujat olivat tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä huijarisyndroomaan, $F(7; 3572) = 38,02$; $p < 0,001$, korjattu selitysaste 0,07. Tuloksista on huomioitava, että mallilla voidaan selittää vain 7 prosenttia

huijarisyndroomakokemuksista. Tähtinen ja kumppanit (2020, 199) kuitenkin huomauttavat, että yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden tutkimuksissa ja etenkin yhteyksiä tarkastelevissa tutkimuksissa selityksaste jää usein melko pieneksi.

Taulukko 4. Yliopisto-opiskelijoita huijarisyndroomalta suojaavat tekijät.

Selitettävä muuttuja: huijaripisteet						
	B	SE	β	t	p	VIF
Vakio	71,55	1,37		52,19	< 0,001	
Sukupuoli: Mies (0 = Nainen)	-7,37	0,62	-0,20	-11,98	< 0,001	1,02
Sukupuoli: Muu	5,34	1,78	0,05	3,00	0,003	1,01
Ikä: 24 v tai alle (0 = 35 v tai yli)	5,94	0,79	0,20	7,57	< 0,001	2,56
Ikä: 25–34 v	6,10	0,79	0,19	7,72	< 0,001	2,42
Lapsuudenkodin resurssit	-1,80	0,43	-0,08	-4,21	< 0,001	1,37
Lapsuudenkodin kannustava kasvatus	-2,45	0,42	-0,11	-5,81	< 0,001	1,32
Lapsuudenkodin vaativa kasvatus	2,17	0,39	0,11	5,64	< 0,001	1,45
R²	0,07					
Korjattu R²	0,07					
F-testi	38,02					
	p < 0,001					

Miesten B-arvo oli -7,37 ($p < 0,001$) ja muunsukupuolisten 5,34 ($p = 0,003$), kun naissukupuoli oli vakiotekijänä. Mies-sukupuoli suojaa siis keskimääräisesti eniten huijarisyndroomalta ja muunsukupuolisuus puolestaan on yhteydessä korkeampiin huijaripisteisiin. On kuitenkin huomioitava, että muunsukupuolisia oli aineistossa vain 118 eli 2,4 % kaikista vastaajista.

Nuoremmat ikäryhmät (korkeintaan 24-vuotiaat, $B = 5,94$; $p < 0,001$) ja 25–34-vuotiaat, $B = 5,94$; $p < 0,001$) kokevat enemmän huijarituntemuksia kuin 35 vuotta täyttäneet. Tämän aineiston mukaan siis iän ja huijaripisteiden yhteys on negatiivinen: mitä vanhempi opiskelija, sitä matalammat huijaripisteet.

Perhetaustaa kuvaavista summamuuttujista lapsuudenkodin resurssit ($B = -1,80$; $p < 0,001$) ja kannustava kasvatustyyli ($B = -2,45$; $p < 0,001$) olivat tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä matalampiin huijaripisteisiin, kun taas lapsuudenkodin vaativa kasvatustyyli ($B = 2,17$; $p < 0,001$) oli yhteydessä korkeampiin huijaripisteisiin.

6.2 ”Huijareiden” ja ”ei-huijareiden” erot sukupuolella, ikäryhmässä, opiskelualalla ja perhetaustassa

Toisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää eroavatko matalat ja korkeat huijaripisteet saaneet opiskelijat sukupuoleltaan, ikäryhmältään, opiskelualaltaan sekä perhetaustaltaan toisistaan. Perhetaustaa kuvaa kolme summamuuttujaa: lapsuudenkodin resurssit, vaativa kasvatustyyli ja kannustava kasvatustyyli. Tässä tarkastelussa on mukana kaikkiaan 374 opiskelijaa, joista 194:llä oli huijaripisteitä 40 tai vähemmän ja 180:llä huijaripisteitä 94 tai enemmän.

”Huijareiden” ja ”ei-huijareiden” eroja sukupuolella, ikäryhmässä ja opiskelualalla tarkasteltiin ristiintaulukoinnilla ja khiin neliö- testillä, jonka tulokset, frekvenssit ja prosenttijakaumat esitetään taulukossa 5. Huijarit ja ei-huijarit erosivat taustoiltaan tilastollisesti merkitsevästi. Efektikooltaan yhteydet olivat heikkoja mutta sukupuolen ja opiskelualan yhteys oli lähellä kohtalaisen rajaa.

Taulukko 5. ”Huijareiden” ja ”ei-huijareiden” taustamuuttujien jakaumat

		”Ei-huijarit”	Huijarit	Yhteensä	
Sukupuoli	Nainen	n	123	157	280
		%	63,4	87,2	
	Mies	n	71	23	94
		%	36,6	12,8	
		n	194	180	374
		%	100,0	100,0	
Testin tulos	$\chi^2 (1) = 28,16; p < 0,001; \text{Cramerin } V = 0,27$				
Ikäryhmä	24v ja alle	n	77	93	170
		%	39,7	51,7	
	25 – 34v	n	64	68	132
		%	33,0	37,8	
	35v ja yli	n	52	19	71
		%	26,8	10,6	
		n	193	180	373
		%	100,0	100,0	
Testin tulos	$\chi^2 (2) = 16,53; p < 0,001; \text{Cramerin } V = 0,21$				
Opiskelualue	Luonnontieteet	n	18	41	59
		%	9,3	22,9	
	Tekniikka	n	14	9	23
		%	7,3	5,0	
	Lääke- ja terveystieteet	n	45	16	61
		%	23,3	8,9	
	Maatalous- ja metsätieteet	n	4	8	12
		%	2,1	4,5	
	Yhteiskuntatieteet	n	89	66	155
		%	46,1	36,9	
	Humanistiset tieteet	n	23	39	62
%		11,9	21,8		
		n	193	179	372
		%	100,0	100,0	
Testin tulos	$\chi^2 (2) = 32,23; p < 0,001; \text{Cramerin } V = 0,29$				

Ryhmät erosivat tilastollisesti merkitsevästi sukupuoleen suhteen, $\chi^2 (1) = 28,16$; $p < 0,001$; Cramerin $V = 0,27$. Ei-huijareista 63,4 % oli naisia ja 36,6 % miehiä, kun taas huijareista jopa 87,2 % oli naisia ja 12,8 % oli miehiä. On myös syytä huomioida, että koko aineistossa naisia on lähes kolme kertaa niin paljon kuin miehiä. Tulosten perusteella voidaan siis todeta, että voimakasta huijarisyndroomaa kokevissa opiskelijoissa naisten osuus on huomattavan suuri.

Huijarit ja ei-huijarit erosivat myös ikäjakaumiltaan tilastollisesti merkitsevästi toisistaan, $\chi^2 (2) = 16,53$; $p < 0,001$; Cramerin $V = 0,21$. Huijareista 51,7 % oli 24-vuotiaita tai nuorempia, 37,8 % 25–34-vuotiaita ja vain 10,6 % oli 35-vuotiaita tai vanhempia. Ei-huijareista 35 vuotta täyttäneitä oli peräti yli neljännes. Tämä on siinä mielessä kiinnostavaa, että koko aineistossa 35 vuotta täyttäneitä oli vain noin 16 prosenttia. Tulokset viittaavat siis siihen, että voimakkaat huijarituntemukset ovat tyypillisempiä nuoremmilla opiskelijoilla.

Ryhmät erosivat tilastollisesti merkitsevästi myös opiskelualan suhteen, $\chi^2 (2) = 32,23$; $p < 0,001$; Cramerin $V = 0,29$. $\chi^2 (2) = 32,23$; $p < 0,001$; Cramerin $V = 0,29$. Tuloksista huomioitavaa on ryhmäjakaumien erot lääke- ja terveystieteiden aloilla, luonnontieteiden aloilla sekä humanistisilla aloilla. Lääke- ja terveystieteiden aloilla on eniten ei-huijareita (23,2%) suhteessa huijareihin (8,9%). Luonnontieteiden aloilla huijareita (22,9%) on puolestaan eniten suhteessa ei-huijareihin (9,3%). Myös humanistisilla aloilla oli selvästi enemmän huijareita (21,8%) kuin ei-huijareita (11,9%).

Huijareiden ja ei-huijareiden eroja perhetaustaa kuvaavissa summamuuttujissa analysoitiin riippumattomien otosten t-testillä, jonka keskeiset tulokset löytyvät taulukosta 6. Huijareiden ja ei-huijareiden lapsuudenkodin resurssien välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa. Huijareiden ja ei-huijareiden välillä oli kuitenkin tilastollisesti merkitsevä ero lapsuudenkodin kannustavan ja vaativan kasvatustyylin suhteen.

Taulukko 6. Perhetaustaa kuvaavien summamuuttujien yhteydet opiskelijoiden mataliin tai korkeisiin huijaripisteisiin.

		N	Keskiarvo/ keskihajonta	Levenen testi	t- testi	df	p	Cohenin d
Lapsuudenkodin resurssit	Huijaripisteet 40 tai alle	173	2,44/0,67	F = 2,06	1,58	329	0,115	0,70
	Huijaripisteet 94 tai yli	158	2,32/0,72	p = 0,152				
Lapsuudenkodin kannustava kasvatus	Huijaripisteet 40 tai alle	193	3,19/0,71	F = 4,57	1,97	360	0,047	0,75
	Huijaripisteet 94 tai yli	180	3,03/0,79	p = 0,033				
Lapsuudenkodin vaativa kasvatus	Huijaripisteet 40 tai alle	159	2,64/0,78	F = 3,41	-2,72	300	0,007	0,82
	Huijaripisteet 94 tai yli	143	2,89/0,86	p = 0,066				

Huijareiden ja ei-huijareiden välillä oli tilastollisesti merkitsevä ja efektikooltaan keskisuuri ero lapsuudenkodin kannustavan kasvatustyylin suhteen, $t(360) = 2,00$; $p = 0,047$; $d = 0,75$. Ne opiskelijat, joiden huijaripisteet olivat 40 tai alle, olivat raportoineet kokeneensa enemmän kannustavaa kasvatustyyliä lapsuudenkodissaan (ka 3,19) kuin ne, joiden huijaripisteet olivat 94 tai yli (ka 3,03).

Ryhmiä välillä oli tilastollisesti merkitsevä ja efektikooltaan suuri ero myös lapsuudenkodin vaativan kasvatustyylin suhteen, $t(300) = -2,72$; $p = 0,007$; $d = 0,82$. Ne opiskelijat, jotka kuuluivat korkeat huijaripisteet saaneiden ryhmään, olivat kokeneet lapsuudenkodissaan vaativampaa kasvatusta (ka 2,89) kuin ne, jotka kuuluivat matalat huijaripisteet saaneiden ryhmään (ka 2,64).

6.3 ”Huijareiden” ja ”ei-huijareiden” erot kokemuksissa

Kolmannen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli tarkastella huijareiden ja ei-huijareiden eroja niissä kokemuksissa, joita he olivat kertoneet kyselylomakkeen avoimessa kysymyksessä. Vastaukset jaettiin ensin kahteen ryhmään sen mukaan, oliko vastaajalla matalat vai korkeat huijaripisteet, minkä jälkeen tutkimuksen kannalta epäolennaiset vastaukset karsittiin pois ja jäljelle jääneistä muodostettiin pääteemoja ja alateemoja. Ei-huijareiden ryhmään muodostui kaksi pääteemaa ja viisi alateemaa, kun taas huijareiden ryhmään kaksi pääteemaa ja kuusi

alateemaa (ks. taulukko 7). Tulosten tarkastelussa on nostettu esiin lainauksia vastaajien kokemuksista. Lainauksien perään on merkitty vastaajan numero sekä ”H” (hujari) tai ”E” (ei-hujari).

Taulukko 7. Vastaajien kokemuksista muodostetut pääteemat ja alateemat.

Ei-hujarit			21	Hujarit			32
Pääteema	Alateema			Pääteema	Alateema		
Lapsuudenkoti	Kannustava kasvatustyyli	9	9	Lapsuudenkoti	Resurssit	4	11
Yksilölliset tekijät	Korkea minäpystyvyys	5	12		Vaativa kasvatustyyli	4	
	Ikä ja kokemus tuonut uskoa omaan osaamiseen	3			Kannustava kasvatustyyli	3	
	Ei menestymisen painetta	3		Matala minäpystyvyys	13		
	Sosiaalisten tilanteiden hujjarisyndrooma	1			Yksilölliset tekijät	Ylisuorittaminen/ Epäonnistumisen pelko	4
				Oppimisvaikeudet (esim. ADHD)	4	21	

6.3.1 Lapsuudenkoti

Molemmissa ryhmissä ensimmäiseksi pääteemaksi muodostui lapsuudenkoti ja tämän pääteeman alateemaksi lapsuudenkodin kannustava kasvatustyyli. Ei-hujareiden kokemuksissa korostui, miten vanhemmat olivat lapsuudessa ja nuoruudessa kannustaneet opiskeluissa tekemään parhaansa. Useat vastaajat kertoivat myös vanhempiensa luottamuksesta ja tuesta heidän kiinnostuksen kohteisiinsa ja menestymiseen sillä alalla, josta on kiinnostunut.

”Vanhempani eivät välittäneet, mihin ammattiin kukin lapsi kouluttautuu. Kuitenkin he luottavat meidän omiin kiinnostuksiin ja menestymiseen valitsemallamme alalla. He kannustavat, mutta eivät lannista. Meiltä ei koskaan vaadittu oikeastaan mitään tiettyä arvosanaa, jos itse koimme olevamme tyytyväisiä, vanhempamme jakoi sen ilon. Olen kiitollinen, että sain tällaisen kasvatuksen. Minun ei tarvinnut pelätä epäonnistuvani.” – vastaaja 38E

”Vanhempani ja varsinkin äitini on aina kannustanut minua ja sisaruksiani, ja uskonut että pystymme saavuttamaan elämässä, opinnoissa ja uralla mitä vaan, mutta kouluvalintoihimme ei silti ikinä ole puututtu, eikä painostettu.” – vastaaja 33E

Tässä alateemassa useat vastaajat myös korostivat sitä, miten heidän vanhempansa eivät koskaan painostaneet esimerkiksi suoriutumaan kaikesta parhain arvosanoin tai hankkimaan

korkeakoulutusta. Yksi vastaajista nostaa myös esiin sen, että huonompiin suorituksiin on suhtauduttu ymmärtäväisesti ja hän on kokenut sen itsevarmuutta kehittävänä asiana, jonka myötä omaan osaamattomuuteen on ollut helpompi suhtautua.

”Yleensä suoriudun opinnoissani hyvin, enkä ota liiaksi stressiä epäonnistumisista. Ehkä tähän on vaikuttanut se, että vanhemmat tai muut läheiset ihmiset eivät ole koskaan painostaneet minua suoriutumaan kaikista parhaiten tai hankkimaan korkeakoulututkintoa, mutta ovat kuitenkin olleet kannustavia ja rohkaisseet minua tekemään parhaani.” – vastaaja 40E

”- - Koskaan ei ole kuitenkaan pakotettu mihinkään. Vanhempani ovat luottaneet osaamiseeni ja antaneet kiitosta hyvästä suoriutumisesta. Joskus joku mennyt myös huonommin, mutta siihen suhtauduttu ymmärtäväisesti. Voisin siis sanoa, että tämä on tuonut itselleni todella paljon itsevarmuutta ja voin erittäin hyvin myös tunnustaa osaamattomuuteni.” – vastaaja 36E

Lapsuudenkodin kannustava kasvatustyyli muodostui hieman yllättäen myös yhdeksi alateemaksi korkeat huijaripisteet saaneiden ryhmässä. Jokaisessa vastauksessa nousi esiin se, miten lapsuudenkodissa vanhemmat kannustivat ja olivat ylpeitä mutta eivät painostaneet. Tästä huolimatta heidän huijaripisteensä olivat hyvin korkeat, mikä kertoo huijarisyndrooman synnyn moniulotteisuudesta.

”Lapsuuden perheessäni olen saanut vapaasti olla sitä mitä haluan, minua on kannustettu asioihin jotka minua kiinnostavat ja minulla on taustallani melko menestyksekkäs urheilu-ura. Perhe- ja tuttavapiirini ei kuitenkaan koskaan ole arvottanut kenenkään ihmisarvoa akateemisen menestyksen tai menestyksettömyyden perusteella, enkä itsekään osaa ajatella yliopistotutkinnon tekevän kenestäkään "parempaa ihmistä".” – vastaaja 10H

”Vanhempiin liittyviin kysymyksiin halusin tarkentaa, että minua ei ole koskaan painostettu opinnoissani, enkä ole kokenut painetta hakea korkeakouluun, mutta olen saanut paljon kannustusta ja tukea aina, kun olen kertonut perheelleni tästä haaveesta. Eli tukea on aina tullut, painostusta ei.” – vastaaja 11H

Korkeat huijaripisteet saaneiden ryhmässä lapsuudenkotiin liittyviksi alateemoiksi muodostuivat lisäksi lapsuudenkodin resurssit sekä lapsuudenkodin vaativa kasvatustyyli. Lapsuudenkodin resurssit alateemaan kuuluvissa vastauksissa nousivat esiin lapsuudenkodin yhteiskuntaluokka ja taloudellinen tilanne. Huijariajatuksia perusteltiin muun muassa siten, että henkilö ei koe kuuluvansa yliopistossa porukkaan, koska on lähtöisin alemmasta yhteiskuntaluokasta. Kaikki eivät kuitenkaan olleet alemmista yhteiskuntaluokasta, vaan yksi

vastaaja kertoi olevansa hyväosaisesta perheestä, ja hän on saanut niin hyvät lähtökohdat opiskeluun ja elämään, että hänen pitäisi ”automaattisesti” menestyä opinnoissaan ja elämässään ja samalla pystyä auttamaan heikompiosaisia ystäviään. Toinen vastaaja puolestaan kertoi olevansa kotoisin maaseudulta, jossa yliopistokoulutusta ei arvostettu samalla tavalla kuin ammatin hankkimista ja tämän vuoksi hän oli aloittanut koulutukseen panostamisen vasta aikuisiällä ja kokee huijarisyndroomansa johtuvan puutteellisista opiskelutaidoista.

”Alisuoriudun tilanteissa, joissa pitäisi näyttää osaamista. Jos joku katsoo, voi olla etten osaa ihan yksinkertaista asiaa tehdä oikein. Lisäksi koen yliopistolla, että olen ihan väärässä seurassa, en kuulu siihen porukkaan koska olen lähtökohdiltani alempiarvoinen, eri yhteiskuntaluokasta. On myös haastavaa päästä ylös sosioekonomisesta kuopasta, vaikka olisin kokenut että osaisin, taloudellinen tilanne on estänyt opinnot aikaisemmin.” – vastaaja 1H

Lapsuudenkodin vaativa kasvatustyylin alateemaan kuuluvissa vastauksissa, esiin nousi puolestaan erityisesti painostus opiskelua kohtaan. Yksi vastaaja kertoo esimerkiksi, miten hänen matalan koulutustason omaavat vanhempansa pitivät kouluttautumista ja sitä kautta elämässä pärjäämistä todella tärkeänä asiana, ja tämä loi epäterveen suhtautumisen opiskeluun mutta toisaalta on myös auttanut menestymään. Kahdessa vastauksessa korostuu vanhempien pyrkimys ohjata lapsensa valitsemaan jokin tietty koulutusala, vaikka se ei todellisuudessa vastaajaa kiinnosta.

” Äitini oli aina erittäin painostava opintojen suhteen; oli menestyttävä ja oltava "kymppin tyttö", mutta hänen ehdoillaan. Hän valitsi koulut, hän valitsi kielet mitä luin koulussa, enkä koskaan saanut vaikuttaa itse valintoihini. En saanut hakea haluamaani lukioon toiselle paikkakunnalle, ja siten omien unelmien tavoittelu oli kiellettyä. Koko ikäni olen kuullut vain moitteita koulumenestyksestäni, ja itseluottamuksen puute heijastuu suoraan työelämään. En usko omiin mahdollisuuksiini tai pärjäämiseeni, joten haen vain sellaisia töitä, joihin arvelen kykyjeni riittävän (siivousta ym erittäin matalapalkkaista työtä)...” – vastaaja 5H

”Lapsena koulusta hyvin suoriutuminen oli oletus/normi ja epäonnistumiset/huonommat numerot olivat läksytyksen arvoisia suorituksia.” – vastaaja 7H

6.3.2 Yksilölliset tekijät

Sekä huijareiden että ei-huijareiden ryhmissä nousivat esiin yksilölliset tekijät liittyen huijarisyndroomaan. Minäpystyvyys nousi esiin molemmissa ryhmissä siten, että matalat

huijaripisteet saaneiden vastauksissa korostui korkea minäpystyvyys, kun taas korkeat huijaripisteet saaneiden vastauksissa nousi esiin matala minäpystyvyys. Matalat huijaripisteet saaneiden vastauksissa korostui usko omiin kykyihinsä sekä itsevarmuus osaamisesta. Useat myös perustelevat näitä sillä, että he ovat tehneet saavutustensa eteen paljon töitä ja kokevat ansainneensa saavutuksensa tai meriittinsä.

”En koe huijarisyndroomaa, koska olen joutunut tekemään niin paljon asioiden eteen itse ilman kannustusta. Omia ajatusmalleja on joutunut työstämään paljon.” – vastaaja 45E

”- - Epäonnistuminen ja erilaiset elämäkokemukset ovat kuitenkin mielestäni kypsyttäneet näkemyksiäni itsestäni ja muista niin, etten enää ajattele niin. Olen itsevarma taidoistani, koska tiedän tehneeni niiden eteen töitä ja saavuttaneeni ne omilla meriiteilläni. Toisaalta olen myös itselleni avoin ja itsevarma tavallaan myös heikkouksistani, enkä pelkää sen kertomista muille tai osaamattomuuteni myöntämistä.” – vastaaja 43E

Korkeat huijaripisteet saaneiden vastauksissa kävi puolestaan ilmi, että he kyseenalaistavat omaa osaamistaan. Menestystä sen sijaan selitetään ulkoisilla tekijöillä, kuten tuurilla, mikä on hyvin tyypillistä huijarisyndroomaa kokeville henkilöille. Monissa vastauksissa nousi esiin myös huijariajatuksen vaikutus jaksamiseen ja mielenterveyteen. Useat vastaajat kertoivat muun muassa, että he ovat pyrkineet kompensoimaan omaa osaamattomuuttaan ja riittämättömyyttään kovalla ahertamisella sekä työtahdilla, mikä on lopulta johtanut henkiseen uupumiseen tai jopa burnouttiin.

”Sama huijarin tunne on seurannut minua työelämään : pelkään, että joku viimein toteaa, että palkkaamiseni on virhe. Pysin todistelemaan kovalla työtahdilla, että pystyn työhöni, mutta se kuluttaa minua henkisesti. Haluaisin tuntea kelpaavani ja olevani hyvä työssäni, mutta koen loputonta riittämättömyyttä.” – vastaaja 20H

”Huomaan, että ajoittain omat epäilyni itseäni kohtaan aiheuttaa alisuoritumista tehtävissä. Ajattelen jo valmiiksi, etten osaa tai pysty johonkin ja sitten en tee asioita niin hyvin kuin ehkä osaisin/pystyisin. Ongelmallista tässä on se, että vaikka itse tiedostan tilanteen, silti toimin näin. Toivottavasti joskus opin pois tästä tavasta.” – vastaaja 16H

”Jatkuva oman osaamisen epäily ja huonommuuden ja epävarmuuden tunne on haitannut merkittävästi opintojani. Olen kärsinyt useammasta burn outista ja pidentänyt opintojani, koska tuntuu että en ole tarpeeksi taitava valmistuakseni. Epäonnistumisen pelko valvottaa öisin ja aiheuttaa paniikin tunteita työharjoittelussa (johon en olisi halunnut mennä, koska en ole tarpeeksi taitava).” – vastaaja 23H

Ei-huijareiden ryhmässä yksilöllisten tekijöiden muiksi alateemoiksi muodostui ikä ja kokemus, menestymisen paineiden puute sekä sosiaalisten tilanteiden huijarisyndrooma. ”Ikä ja kokemus” alateemaan kuuluvissa vastauksissa opiskelijat ovat kuvanneet melko lyhyesti mutta selvästi, miten iän ja kokemuksen myötä he ovat alkaneet luottamaan enemmän itseensä ja omiin kykyihinsä.

”Ikä ja kokemus tekee tehtävänsä.” – vastaaja 51E

”Elämäkokemukseni on tuonut luottamusta omaan tekemiseen. Taito reflektoida ja toiminnan muuttaminen on tärkeä vahvuus oman osaamisen tiedostamisessa. Olen oppinut erottamaan yksityisminäni ja työminän niin että negapalaute ei stressaa.” – vastaaja 52E

”Ei menestymisen paineita” alateemassa nousi esiin se, että vastaajalla ei ole painetta menestyä. Heillä ei siten todennäköisesti ole huijarisyndroomalle tyypillisiä piirteitä, kuten tarvetta olla paras, perfektionismia tai epäonnistumisen pelkoa. Eräs vastaaja kuvasi vastauksessaan muun muassa sitä, että uskoo ansainneensa saamansa kehuja mutta lapsuudenkodissa opitun vaatimattomuuden takia kehuja vastaanottaminen voi tuntua silti vaikealta.

”- - Vanhempani ovat painottaneet minulle työnteon tärkeyttä, jonka seurauksena osaan yhdistää saavutukset suhteelliseksi työhön käytetyn vaivannäön kanssa. En myöskään ole erityisen kunnianhimoinen tai kilpailullinen, joten oman menestyksen vertailu muiden saavutuksiin ei ole minulle tyypillistä.” – vastaaja 47E

”Koen, että minulla ei tule perheestä minkäänlaista painetta menestyä ja en olekaan kovin uraorientoitunut. Sen takia asennoidun moniin koulutehtäviin niin, että haluan oppia, mutta en kaipaa hyviä arvosanoja. Silti arvosanat ovat melko hyviä. Työtehtävissä haluan olla hyvä ja siksi panostan niihin aika paljon.” – vastaaja 49E

Ei-huijareiden ryhmässä viimeinen alateema on nimetty sosiaalisten tilanteiden huijarisyndroomaksi. Yksi vastaaja kertoi, ettei koe opiskeluihin liittyvää huijarisyndroomaa mutta kokee sitä sosiaalisessa elämässään. Tämä muistuttaa, että huijarisyndrooma ei ole ainoastaan opinnoissa tai esimerkiksi työelämässä esiintyvä ilmiö, vaan sitä voidaan kokea monilla eri elämän osa-alueilla. Tässä tutkimuksessa käytetty CIPS-huijarimittari sisältää käytännössä vain omaan osaamiseen liittyviä väitteitä, eikä ota huomioon lainkaan esimerkiksi juuri sosiaalisia tilanteita. Kyseisellä henkilöllä huijaripisteet olivat alhaiset, vaikka hänellä esiintyikin sosiaaliin suhteisiin liittyvää huijarisyndroomaa.

”Esimerkiksi omalla kohdalla ymmärrän, että vaikei huijarisyndroomaa ole ilmennyt opintosuorituksiin liittyen, sitä on

ilmennyt omiin sosiaalisiin suhteisiin liittyen (kokemus, että sosiaaliset suhteet onnenkantamoisia/epäansaittuja; kokemus, että ystävyysuhteet ovat saavutettu "huijauksella", joka voi paljastua hetkenä minä hyvänsä; epäonnistumisen pelko, itsekritiikki sosiaalisissa suhteissa), ja tämänkaltainen "huijarisyndrooma" on vaikuttanut myös opintojen suorittamiseen lisääntyneen psyykkisen kärsimyksen kautta." – vastaaja 55E

Huijareiden ryhmässä matalan minäpystyvyyden lisäksi alateemoiksi muodostuivat ylisuorittaminen/epäonnistumisen pelko sekä oppimisvaikeudet. ”Ylisuorittaminen/epäonnistumisen pelko” alateeman vastauksissa nousi esiin huijarisyndroomalle tyypillisiä piirteitä eli taipumusta ylisuorittamiseen ja perfektionismiin sekä pelkoa epäonnistumisesta. Yksi vastaajista kertoo, että rakentaa minäkuvaansa pelkästään saavutustensa avulla. Hänelle tärkeitä ovat vain numerot, kuten palkka ja arvosanat, kun taas hyvinvointi ja oma persoona jää toissijaisiksi asioiksi. Vaikka ylisuorittaminen ajaa hänet useasti vuodessa burnoutiin, hän ei silti koe saavansa tarpeeksi aikaan. Hänen vastauksessaan nousevat esiin myös ADHD ja mahdollinen autismikirjo sekä se, että hänen perheessään on aina painotettu työnteon merkitystä yli hyvinvoinnin. Toinen puolestaan kokee 98/100 tenttituloksen sekä kaksi eximiam ylioppilastodistuksessaan osoituksena kyvyttömyydestään.

”Jätän mieluemmin kurssin kesken kuin saan huonon arvosanan.” – vastaaja 25H

”Otan epäonnistumiset tosi raskaasti ja pelkään niitä kuollakseni. Hain Mensaankin koska halusin todistaa itselleni etten ole tyhmä, pääsin. Ei auttanut olooni. Olen sitä mieltä että pääsin sinne säkällä ja kohta ne huomaa etten kuulu joukkoon ja nakkaa mut sieltä pois.” – vastaaja 28H

Korkeat huijaripisteet saaneiden ryhmässä yksilöllisten tekijöiden pääteemaan viimeiseksi alateemaksi muodostui oppimisvaikeudet (esim. ADHD), johon kuuluvissa vastauksissa nousivat esiin juuri ADHD tai muut oppimisvaikeudet. Eräs vastaajista kertoo, että hänellä on ollut lukihäiriö ja hahmottamishaasteita lapsesta asti ja hän on ollut siitä aina tietoinen mutta on silti pitänyt kyvyttömyyttään opinnoissa laiskuutena. Hän kertoo kuitenkin, että on viime vuosina alkanut sisäistämään oppimisvaikeuksien tuomat haasteet ja alkanut olemaan hieman armollisempi itselleen. Toinen vastaaja puolestaan kertoo myös, että ADHD-diagnoosi toi vähän helpotusta huijarisyndroomaan mutta ei vienyt tunteita kuitenkaan pois. Hän myös kertoo kokevansa, että hän on saanut ADHD-diagnoosin ”huijaamalla”.

”Sain jokin aika sitten ADHD-diagnoosin, joka helpotti jossakin määrin huijarisyndroomaani ja pelkoani siitä, että opiskelun raskaus johtuu omasta "tyhmydestäni" tai siitä, että en vain yritä tarpeeksi. Diagnoosi ei kuitenkaan ole vienyt tunteita pois, vaan vertaan opintojeni etenemistä ja jaksamistani jatkuvasti toisiin. Oikeastaan nurinkurisesti tuntuu, että olisin saanut diagnoosin huijaamalla, koska minähän olen "aina" ollut tällainen ja "totta kai adhd olisi huomattu jo lapsena jos minulla olisi se.” – vastaaja 32H

7 Pohdinta

7.1 Johtopäätökset

7.1.1 Huijarisyndroomalta suojaavat tekijät

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää, mitkä tekijät niin sanotusti suojaavat huijarisyndroomalta eli ovat yhteydessä matalampiin huijaripisteisiin. Selittävinä muuttujina toimivat vastaajan sukupuoli, ikäryhmä sekä kolme summamuuttujaa: lapsuudenkodin resurssit, kannustava kasvatustyyli ja vaativa kasvatustyyli.

Tässä tutkimuksessa kävi ilmi, että mies-sukupuoli toimii yhtenä huijarisyndroomalta suojaavana tekijänä, sillä naisilla ja etenkin muunsukupuolisilla oli selvästi miehiä korkeammat huijaripisteet. Kun huijarisyndrooma-käsite luotiin 1970-luvun lopussa, käsitteen luoja Clance ja Imes (1978) ajattelivat sen koskevan pelkästään menestyneitä naisia. Tämän jälkeen tutkimustulokset ovat kuitenkin vaihdelleet eikä ole yksiselitteistä vastausta siitä, kärsivätkö naiset miehiä enemmän huijarisyndroomasta. Esimerkiksi Bravatan ja kumppanien (2020) systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tuloksena oli, että 33 huijarisyndroomaa ja sukupuolta käsittelevästä tutkimusartikkelista 16 tutkimuksessa naiset kokivat enemmän huijariajatuksia ja 17 artikkelissa ei löydetty eroja sukupuolten väliltä. On syytä huomioida, että yhdessäkään artikkelissa miehet eivät kokeneet enemmän huijariajatuksia, joka antaa tukea sille, että mies-sukupuoli voisi olla yksi huijarisyndroomalta suojaava tekijä. On hankala pohtia syitä siihen, miksi miehet kokevat vähemmän huijariajatuksia kuin naiset, koska huijarisyndrooma on niin monitahoinen ilmiö. Yksi syy tähän voisi kuitenkin olla yhteiskunnan asettamat roolit ja odotukset. Perinteisesti on ajateltu, että miesten on helpompi menestyä elämässä, joka puolestaan tarkoittaa, että naisilla on enemmän yhteiskunnan asettamaa painetta olla pätevä ja menestyä esimerkiksi työelämässä.

On myös muistettava, että eniten huijariajatuksia tässä tutkimuksessa kokivat muunsukupuoliset. Tämä voi johtua siitä, että muunsukupuoliset saattavat kohdata enemmän yhteiskunnallisia paineita ja ennakkoluuloja liittyen heidän sukupuoli-identiteettinsä. Tämä voi johtaa heitä tuntemaan esimerkiksi epäpätevyyttä, joka puolestaan voi edistää huijariajatuksien kehittymistä. Toinen syy voi olla, että muunsukupuoliset ovat vähemmistön edustajia, jolloin he saattavat kokea syrjintää esimerkiksi opiskelualallaan tai työelämässä. On mahdollista, että

muunsukupuoliset kokevat painetta menestyä, mikä voi puolestaan lisätä heidän kokemiaan huijariajatuksia.

Tämän tutkimuksen mukaan vastaajien ikä oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä huijarisyndrooman kokemuksiin. Tuloksista nousi esiin, että 35 vuotta täyttäneillä oli matalammat huijaripisteet kuin nuoremmilla. Toisaalta 25–34-vuotiailla oli hieman korkeammat huijaripisteet kuin korkeintaan 24-vuotiailla. Iän noustessa kuitenkin yli 35 vuoteen, huijariajatukset tämän tutkimuksen perusteella vähentyvät.

Aiemmat tutkimustulokset iän ja huijarisyndrooman yhteydestä ovat olleet vaihtelevia. Osassa tutkimuksissa on raportoitu kuitenkin vanhenemisen ja huijarisyndrooman välisestä negatiivisesta yhteydestä. Vanhenemisen yhteys vähempiin huijarikokemuksiin voi selittyä muun muassa lisääntyneellä elämäkokemuksella, jonka myötä vanhemmille henkilöille on voinut tulla lisää itsevarmuutta sekä myös konkreettisia osoituksia omista kyvyistään ja pätevyystään. On kuitenkin huomioitava, että iästä huolimatta ihmiset voivat olla eri elämäntilanteissa ja esimerkiksi vanhemmat opiskelijat voivat ajatella, että heidän elämäkokemuksellaan ja karttuneella tiedolla heidän pitäisi menestyä opinnoissaan. Nämä itselleen asetetut korkeat odotukset ja menestymispaineet voivat ruokkia huijarisyndrooman kokemista.

Tässä tutkimuksessa perhetaustan yhteyttä huijaripisteisiin tarkasteltiin kolmen summamuuttujan avulla, jotka olivat lapsuudenkodin resurssit sekä kannustava ja vaativa kasvatustyyli. Lapsuudenkodin resurssit, jotka muodostivat lapsuudenkodin yhteiskuntaluokka, toimeentulo sekä äidin ja isän koulutustaso, olivat yhteydessä alempiin huijaripisteisiin eli lapsuudenkodin paremmat resurssit suojaavat tämän tutkimuksen mukaan huijarisyndroomalta. Tutkimustulos sopii osittain yhteen Vanttajan ja Norin (2021, 502) tutkimustulokseen, jossa askeltavassa regressioanalyysissä todettiin, että vähäisempien resurssien lapsuudenkodista tulevilla tohtoriopiskelijoilla oli hieman enemmän taipumusta huijarisyndroomaan mutta tämä yhteys hävisi, kun regressiomalliin lisättiin lapsuudenkodin kasvatusasenteet. Koulutuksen on tiedetty pitkään periytyvän vanhemmilta jälkipolvelle ja korkeakouluun tutut vanhemmat omaava lapsi hakeutuu todennäköisesti itsekin opiskelemaan korkeakouluun (ks. esim. Nori 2011, 132; Myrskylä 2009). Vanhempien korkealla koulutustasolla voi olla vaikutusta siihen, miten he tukevat lapsiaan koulunkäyntiin liittyvissä asioissa ja kouluttautumisessa. Kouluun ja opintoihin liittyvä tuki voi kohottaa lasten ja nuorten opiskeluun liittyvää itsetuntoa ja myös

itsetuntoa yleisesti, mikä saattaa ehkäistä huijarisyndrooman muodostumista. Lapsuudenkodin paremmat resurssit ovat voineet tarjota koulutuksellisen tuen lisäksi myös taloudellista tukea, mikä on voinut vähentää opiskeluihin liittyvää epävarmuutta.

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella lapsuudenkodin kannustavalla kasvatustyyllillä oli lapsuudenkodin resurssejakin voimakkaampi yhteys yliopisto-opiskelijoiden alempiin huijaripisteisiin. Tämä tulos on yhteneväinen Vanttajan ja Norin (2021) tutkimuksen keskeisempään tulokseen, jonka mukaan tohtoriopiskelijat, jotka saivat vähemmän kannustusta vanhemmiltaan lapsuudenkodissaan, kokivat enemmän huijariajatuksia. Lapsuudenkodin kasvatusasenteilla voi olla merkittävä vaikutus lapsen tai nuoren itsetuntoon, sillä ilman kannustusta ja tukea jääneet lapset voivat varttua epävarmoiksi omista kyvyistään ja pätevyystään, mikä saattaa lisätä riskiä huijarisyndrooman kokemiseen. Yksi huijarisyndrooman yleinen piirre on epäonnistumisen pelko (Sakulku & Alexander 2011, 77) ja kannustuksen puute lapsuudenkodissa voi aiheuttaa opintoihin liittyvää pelkoa epäonnistumisesta ja siitä, että ei täyty muiden odotuksia. Yliopistossa kohdatut haasteet ja niissä epäonnistumisen pelko voi lisätä huijariajatuksia.

Lapsuudenkodin vaativa kasvatustyyli oli puolestaan yhteydessä korkeampiin huijaripisteisiin. Jos lapsuudenkodissa yliopistoon menoa pidetään itsestänselvyytenä ja sinne pääsy oli vanhemmille tärkeää, lapselle voi kehittyä suorituspainetta ja pelko siitä, että pettää vanhempiensa odotukset. Tämä pelko epäonnistumisesta ja muiden odotusten pettämisestä voi korostaa huijareille tyypillisiä ajatuksia. Huijariajatteliijoille tyypillisiä piirteitä on tarve olla paras ja ”supersankariajattelu”: huijarit pyrkivät suoriutumaan kaikesta täydellisesti ja asettavat itselleen lähes mahdottomia tavoitteita (Sakulku & Alexander 2011, 77). Lapsuudenkodin vaativa kasvatustyyli voi ruokkia juuri näiden piirteiden muodostumista, jotka sitten korostuvat opiskelijoilla etenkin yliopisto-opintojen haasteissa.

7.1.2 ”Huijareiden” ja ”ei-huijareiden” erot taustamuuttujien osalta

Toisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli tarkastella, miten yliopisto-opiskelijat eroavat toisistaan taustamuuttujien osalta. Taustamuuttujina olivat sukupuoli, ikä, opiskeluala sekä perhetausta, jonka muodostivat edellisen tutkimuskysymyksen tapaan kolme summamuuttujaa. Tässä tutkimuksessa matalien huijaripisteiden rajana oli 40 ja korkeiden 94 pistettä. On syytä huomioda, että Clancen (1985) määritelmän mukaan voimakkaiden huijariajatuksien rajana oli 80 pistettä. Tämän tutkimuksen aineistossa yli 80 huijaripistettä saaneita vastaajia oli lähes

1500 ja korkeintaan 40 pistettä saaneita oli vain 194. Tämän takia korkeiden huijaripisteiden rajaksi oli nostettava 94, joka tarkoittaa, että näillä vastaajilla on hyvin voimakkaita huijariajatuksia. Se, että aineistossa on lähes 1500 opiskelijaa, joiden huijaripisteet olivat vähintään 80 on jo itsessään kiinnostava tutkimustulos ja se kertoo opiskelijoiden huijarisyndrooman yleisyydestä.

Tämän tutkimuksen perusteella naisilla on miehiä todennäköisemmin hyvin korkeat huijaripisteet. Tulos sopii hyvin ensimmäisen tutkimuskysymyksen tulokseen, jonka mukaan naiset kokevat miehiä enemmän huijarisyndroomaa. Aiemmassa tutkimuksessa on tullut esiin, että yhteiskunnassa ja kulttuurissa vallitsevilla stereotyyppioilla voi olla vaikutusta huijariajatuksen syntyyn. Esimerkiksi useissa kulttuureissa stereotyyppisiä johtajan piirteitä ovat maskuliinisuus ja itsevarmuus, joka voi aiheuttaa näistä stereotyyppioista tietoisille naisjohtajille huijariajatuksia. Huijarisyndrooman ennaltaehkäisemiksi tulisikin puuttua sosiaaliin konteksteihin, jotka ovat yhteydessä huijaripiirteiden syntyyn. Keinoja tähän olisi esimerkiksi ammattien monimuotoisuuden lisääminen, yhdenvertaisuuden edistäminen sekä yhteiskunnassa vallitsevista stereotyyppioista eroon pääseminen (Feenstra ym. 2020, 3–4.) Kun tarkasteltiin erikseen huijareita ja ei-huijareita, havaittiin, että yli 35-vuotiaita oli selvästi vähiten korkeat huijaripisteet saaneiden joukossa. Huijareiden ryhmässä oli opiskelijoita erityisesti luonnontieteiden ja humanististen tieteiden aloilta, kun taas ei-huijareiden ryhmässä lääke- ja terveystieteiden opiskelijoilla oli selvä yliedustus. Tätä voi mahdollisesti selittää erityisesti lääketieteen vaikeapääsyisyys ja valikoivuus. Esimerkiksi vuonna 2022 kaikissa Suomen yliopistoissa valituiksi tuli alle 4 % lääketieteellisen hakijoista (Pennanen 2022).

Huijareita ja ei-huijareita vertailtiin tässä tutkimuksessa myös tarkastellen heidän eroavaisuuksiaan lapsuudenkotiin liittyvissä summamuuttujissa. Erot lapsuudenkodin resurssit-summamuuttujassa ei osoittautunut analyysissa tilastollisesti merkitseväksi tulokseksi. Sen sijaan huijareiden ja ei-huijareiden erot lapsuudenkodin kannustavaa sekä vaativaa kasvatustyyliä kuvaavissa summamuuttujissa osoittautuivat tilastollisesti merkittäviksi tuloksiksi ja ne myös vahvistavat ensimmäisen tutkimuskysymyksen tuloksia. Ne opiskelijat, joiden huijaripisteet olivat 40 tai alle, kokivat lapsuudenkodissaan enemmän kannustavaa kasvatusta sekä vähemmän vaativaa kasvatusta.

Tämä tutkimus osoittaa, että huijarisyndrooman juuret ovat todennäköisesti lapsuudessa ja lapsuudenkodin asenteissa sekä kasvatuskäytännöissä. Tietenkin huijarisyndrooman piirteitä

voi kehittyä myös myöhemmin ja siihen liittyy monia erilaisia tekijöitä, kuten persoonallisuus ja ympäristön vaikutus. Vanttaja ja Nori (2021, 503) muistuttavatkin, ettei huijarisyndroomaa tulisi nähdä ainoastaan yksilön henkilökohtaisena ongelmana, joka aiheuttaa mielenterveydellisiä ongelmia kuten ahdistusta ja jota pyritään korjaamaan esimerkiksi psyykelääkkeillä ja terapialla. Tämän sijaan olisi tärkeää ymmärtää huijarisyndroomaa laajemmassa mittakaavassa yhteiskunnallisena sekä kulttuurisena ilmiönä, jolloin sitä myös ”hoidettaisiin” eri tavoin. On harmillinen tosiasia, että kaikki lapset ja nuoret eivät elä kodeissa, joissa vallitsee kannustava ilmapiiri. Huijarisyndrooman ehkäisyksi olisikin tärkeää, että huijariajatuksia edistäviä asenteita ja käytäntöjä pyritäisiin kitkemään koululaitoksista ja sekä ihan yleisestekin yhteiskunnassamme ja kulttuurissamme. Nykyinen yhteiskuntamme luo menestyspaineita yhä nuoremmille. Nuorten on pakko menestyä ja pärjätä hyvin koulussa ja elämässään päästäkseen hyvään lukioon, sieltä yliopistoon ja viimein hyvin tienaaavalle alalle työelämää. Tämä voi aiheuttaa nuorille epäonnistumisen pelkoa ja lisätä taipumusta täydellisyyden tavoitteluun, jotka ruokkivat huijariajatuksen syntyä. Koululaitosten tulisi pyrkiä luoda kannustava ja tukeva ilmapiiri, jossa uskalletaan myöntää sekä oma osaaminen että osaamattomuus.

7.1.3 ”Huijareiden” ja ”ei-huijareiden” erot kokemuksissa

Kolmannen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli tarkastella, miten matalat ja korkeat huijaripisteet saaneiden opiskelijoiden kokemukset eroavat toisistaan. Ei-huijareiden kokemuksissa korostui erityisesti vanhempien kannustava kasvatustyyli ja se, että vanhemmat eivät ikinä painostaneet esimerkiksi opintojen suhteen. Huijareiden vastauksissa nousi puolestaan esiin vaativa kasvatustyyli. Hyvin tärkeänä pidettiin myös vanhempien osoittamaa luottamus lastaan kohtaan ja siihen, että lapsi kykenee itse päättämään omasta koulutuspolustaan. Jos vanhemmat painostavat ja kontrolloivat lastensa opintoja, on hyvin mahdollista, että lapselle syntyy ajatuksia siitä, että kaiken hänen menestyksen takana ovat vanhemmat eikä oma osaaminen tai pätevyys. Tämä saattaa myös luoda pelkoa epäonnistumisesta ja pettymyksen tuottamisesta vanhemmille. On myös syytä huomata, että muutamat voimakkaasta huijarisyndroomasta kärsivät kertoivat avoimissa vastauksissaan lapsuudenkodin kannustavasta kasvatustyylistä ja ilmapiiristä. Tämä viittaa siihen, ettei huijarisyndrooma kehity kuitenkaan pelkästään lapsuudessa vaan siihen voivat vaikuttaa useat eri tekijät eri elämän vaiheissa.

Aiemmissa minäpystyvyyteen liittyvissä tutkimuksissa on löydetty yhteys myös vanhempien tuen ja korkeamman akateemisen minäpystyvyyden välillä. Kimin (2014, 402) mukaan vanhempien tuki, joka tutkimuksessa piti sisällään lasten ja vanhempien välisen kommunikaation sekä vanhempien odotukset koskien lasten korkeakouluopintoja, oli positiivisesti yhteydessä opiskelijoiden korkeampaan minäpystyvyyden kokemiseen. Monissa matalat huijaripisteet saaneiden vastauksissa korostuikin selvästi korkea minäpystyvyys, joissa vastaaja kertoi uskovansa omaan osaamiseen ja piti itseään pätevänä esimerkiksi suoriutumaan yliopisto-opintojen haasteista. Sen sijaan huijareiden vastauksissa korostui selvästi matala minäpystyvyys ja epäluottamus omiin kykyihin.

Yksilöt, jotka kokevat korkeaa minäpystyvyyttä, uskovatkin, että haasteista on mahdollista suoriutua ponnistelemalla ja itseään kehittämällä (Bandura 1986) ja näistä haasteista suoriutuminen vain edistää minäpystyvyyttä (Bandura 1997, 82–83). Tämä eroaa siten huijarisyndroomaa kokevien ihmisten käyttäytymisestä, että he ajattelevat haasteesta suoriutumisen johtuvan vain kovasta työstä tai tuurista eikä omista kyvyistä (Sakulku & Alexander 2011, 75–76). Vastaajat, jotka kertovat korkeasta minäpystyvyydestään, toivatkin esiin, että he ovat tehneet paljon ja ahkerasti töitä saavutustensa eteen ja tämän vuoksi uskoo omiin kykyihinsä. On myös varmasti helpompaa ottaa positiivista palautetta vastaan, jos kokee kovan työskentelyn jonkin saavutuksen eteen hyvänä asiana. Huijariajattelijat, jotka kokevat kovan työskentelyn osoituksena osaamattomuudestaan ja saavat suorituksestaan kehuja, ajattelevatkin, etteivät ole kehuja arvoisia. Ne vastaajat, jotka olivat saaneet korkeat huijaripisteet ja joiden vastauksissa korostui matala minäpystyvyys, kertoivatkin pyrkivänsä kompensoimaan osaamattomuuttaan kovalla työllä ja ahertamisella, mikä on loppujen lopuksi johtanut uupumukseen tai jopa burnoutiin. Aiemmissa tutkimuksissa on myös löytynyt yhteyksiä huijarisyndrooman ja burnoutin välillä, esimerkiksi Clark, Holden, Russell ja Downs (2022, 193) toteavat artikkelissaan, että huijariajattelijat ovat taipuvaisia itseluottamuksen puutteelle ja huonoille työkäytännöille, kuten työholismille ja prokrastinaatiolle.

Useassa vastauksessa matalat pisteet saaneiden keskuudessa nousi esiin myös vaatimattomuus tai ajatukset siitä, ettei koe tarvetta menestyä. Vaatimattomuudesta saattaa seurata, ettei henkilö vertaile itseään muiden suorituksiin ja tekee työtä sen verran, että on siihen itse tyytyväinen. Nämä henkilöt eivät todennäköisesti aseta itselleen korkeita tavoitteita tai pyri täyttämään muiden odotuksia, jolloin epäonnistumisen pelkoa ei ole. On myös mahdollista, että he luottavat vahvasti omiin kykyihinsä ja tietävät omat vahvuudet ja heikkoudet, jolloin he ovat vähemmän

alttiita huijariajatuksille. Huijarisyndroomalle tyypilliset epäonnistumisen pelko ja ylisuorittaminen näkyivätkin korkeat huijaripisteet saaneiden vastauksissa. Monissa matalat huijaripisteet saaneiden vastauksissa tuotiin esille, miten ikä ja kokemus ovat vaikuttaneet positiivisesti omiin kykyihin ja pätevyyteen luottamiseen. Iän myötä kertynyt käytännön kokemus voi auttaa henkilöä luottamaan enemmän omiin taitoihinsa, mikä vähentää huijarisyndrooman kokemista.

Muutamissa matalat huijaripisteet saaneiden vastauksissa nousi esiin myös huijarisyndroomalle tyypillisiä piirteitä, kuten oman osaamisen vähättelyä ja itsensä tuntemista huijariksi. Eräs vastaaja myös toi esiin, että huijarisyndroomaan liittyviä piirteitä ei ole ilmennyt opintoihin liittyvissä asioissa mutta on kokenut sitä sosiaalisessa elämässään. Hän kertoi esimerkiksi, ettei hän koe ansainneensa sosiaalisia suhteitaan ja ystäväsuhteetkin perustuvat huijaukseen, jonka hän pelkää paljastuvan. Tämä muistuttaa, että huijarisyndrooma on hyvin monimuotoinen ilmiö, joka voi ilmetä monilla elämän osa-alueilla, eikä pelkästään esimerkiksi opinnoissa tai työelämässä.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa käytetään tyypillisesti käsitteitä reliabiliteetti ja validiteetti. Reliabiliteetilla tarkoitetaan sitä, miten hyvin tutkimus on toistettavissa ja validiteetilla sitä, mittaavatko tutkimuksessa käytetyt mittarit sitä, mitä niiden on tarkoitettukin mitata. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 231.)

Tutkimuksessa käytettiin valmista aineistoa, joten tutkimuksessa ei ollut mahdollista vaikuttaa kyselylomakkeen strukturointiin. Kyselytutkimus on tehokas tapa kerätä laaja aineisto, jossa on paljon vastaajia ja kysyttäviä asioita. Kyselyiden tulokset ovat myös nykyään helppo analysoida tilastollisten ohjelmien avulla. Tämä vähentää potentiaalisten virheiden määrää, jota voisi tapahtua esimerkiksi tulosten mekaanisessa käsittelyssä (Hirsjärvi ym. 2009, 195). Kyselylomake sopii hyvin tutkimuksiin, joissa tarkastellaan tutkittavien henkilöiden kokemuksia. Tässä on kuitenkin muistettava operationalisoinnin tärkeys, koska etenkin kasvatustieteellisissä tutkimuksissa on tyypillistä, ettei tutkittavaa asiaa voida mitata suoraan, vaan ne on operationalisoitava mitattavaan muotoon. On myös yleistä käyttää summamuuttujia, joita tässäkin tutkimuksessa käytettiin, koska niiden avulla voidaan mitata tutkittavan ilmiön eri ulottuvuuksia. (Tähtinen ym. 2020, 25, 84.) Tässä tutkimuksessa käytettyjen summamuuttujien reliabiliteettia arvioitiin Cronbachin alfa -kertoimella, jossa Tähtisen ja

kumppaneiden (2020, 86) mukaan olisi päästävä arvojen 0,60 ja 0,85 välille, jotta reliabiliteetti olisi hyvä. Tässä tutkimuksessa käytettyjen kolmen summamuuttujan arvot sijoittuivat välille 0,78–0,85, joten niiden reliabiliteetin voidaan todeta olevan kunnossa. On myös otettava huomioon, että kyselytutkimuksilla on heikkouksia, joihin tutkija ei voi juurikaan vaikuttaa. Tutkija ei pysty varmistumaan siitä, kuinka tosissaan ja rehellisesti vastaajat ovat vastanneet kysymyksiin tai ovatko he ymmärtäneet kysymykset tai väittämät juuri sillä tavalla kuin tutkija on halunnut. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.) On myös huomioitava, että tässä tutkimuksessa kyselyyn ovat saattaneet vastata todennäköisemmin huijarisyndroomaa kokevat henkilöt.

7.3 Jatkotutkimusehdotukset

Huijarisyndroomaa etenkin opiskelijoiden keskuudessa tulisi tutkia lisää, jotta siihen johtavia tekijöitä saataisiin paremmin selville ja sitä voitaisiin ennaltaehkäistä tehokkaammin. Voimakasta huijarisyndroomaa kokevia opiskelijoita voitaisiin esimerkiksi tutkia pitkittäistutkimuksella, jossa voitaisiin seurata, miten huijarisyndrooma kehittyy. Miten se vaikuttaa heihin esimerkiksi yliopisto-opintojen aikana ja sen jälkeen työelämässä? Olisi myös tärkeää tutkia mitä mahdollisia keinoja on olemassa, joiden avulla huijarisyndroomaa voitaisiin vähentää tai estää.

Tässä tutkimuksessa sukupuoli oli yhteydessä huijarisyndrooman kokemiseen ja tulevaisuudessa se olisikin hyvä huomioida tutkiessa esimerkiksi opiskelualojen välisiä eroja huijarisyndrooman kokemisessa. Monet alat ovat selvästi sukupuolittuneita, jonka myötä opiskelijoiden sukupuolijakauma saattaa vääristää alojen välisiä eroja. Tässä tutkimuksessa nousi myös esiin, että muunsukupuoliset kokevat naisia ja miehiä enemmän huijarisyndroomaa, olisi tärkeää ja hyödyllistä tutkia myös siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Tässä tutkimuksessa korostui myös aiemman tutkimuksen tavoin lapsuudenkodin kannustavan kasvatustyylin merkitys ja tätä aihetta tulisi tutkia lisää käyttäen laadullisia tutkimusmenetelmiä. Esimerkiksi haastatteluita tai kirjoitelmia hyödyntäen voitaisiin saada syvempää ja monipuolisempaa tietoa liittyen huijarisyndrooman syntyyn. Lapsuudenkodin kasvatustyylin yhteys huijarisyndrooman syntyyn on tärkeä tutkimusaihe. Sen avulla voitaisiin tuottaa lisää tietoa tuleville ja nykyisillekin vanhemmille kannustavan kasvatuksen merkityksestä ja sen positiivisesta vaikutuksesta myöhempään elämään.

Lähteet

- Bandura, A. 1986. *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. 1993. Perceived Self-Efficacy in Cognitive Development and Functioning. *Educational Psychologist*, 28(2), 117–148. https://doi.org/10.1207/s15326985ep2802_3
- Bandura, A. 1997. *Self-efficacy: The exercise of control*. Macmillan.
- Bong, M., & Skaalvik, E. M. 2003. Academic self-concept and self-efficacy: How different are they really? *Educational Psychology Review*, 15, 1–40.
- Brauer, K., & Proyer, R. T. 2017. Are impostors playful? Testing the association of adult playfulness with the impostor phenomenon. *Personality and Individual Differences*, 116, 57–62.
- Bravata, D. M., Watts, S. A., Keefer, A. L., Madhusudhan, D. K., Taylor, K. T., Clark, D. M., ... & Hagg, H. K. 2020. Prevalence, predictors, and treatment of impostor syndrome: a systematic review. *Journal of General Internal Medicine*, 35, 1252–1275.
- Cisco, J. 2020. Exploring the connection between impostor phenomenon and postgraduate students feeling academically-unprepared. *Higher Education Research & Development*, 39(2), 200–214.
- Clance, Pauline & Imes, Suzanne 1978. The imposter phenomenon in high achieving women: Dynamics and therapeutic intervention. *Psychotherapy: Theory, Research & Practice*, 15(3), 241–247.
- Clance, P. R. 1985. *The impostor phenomenon: Overcoming the fear that haunts your success*. Peachtree Pub Limited.
- Clance, P. R., Dingman, D., Reviere, S. L., & Stober, D. R. 1995. Impostor phenomenon in an interpersonal/social context: Origins and treatment. *Women & therapy*, 16(4), 79–96.
- Clark, P., Holden, C., Russell, M., & Downs, H. 2022. The impostor phenomenon in mental health professionals: relationships among compassion fatigue, burnout, and compassion satisfaction. *Contemporary Family Therapy*, 44(2), 185–197.
- Cokley, K., Awad, G., Smith, L., Jackson, S., Awosogba, O., Hurst, A., ... & Roberts, D. 2015. The roles of gender stigma consciousness, impostor phenomenon and academic self-concept in the academic outcomes of women and men. *Sex Roles*, 73, 414–426.
- Dickerson, D. 2019. How I overcame impostor syndrome after leaving academia. *Nature (London)*, 574(7779), 588–588. <https://doi.org/10.1038/d41586-019-03036-y>
- Van Dinther, M., Dochy, F., & Segers, M. 2011. Factors affecting students' self-efficacy in higher education. *Educational research review*, 6(2), 95–108.
- Duncan, L., Taasoobshirazi, G., Vaudreuil, A., Kota, J. S., & Sneha, S. 2023. An Evaluation of Impostor Phenomenon in Data Science Students. *International journal of environmental research and public health*, 20(5), 4115. <https://doi.org/10.3390/ijerph20054115>

- Feenstra, S., Begeny, C. T., Ryan, M. K., Rink, F. A., Stoker, J. I., & Jordan, J. 2020. Contextualizing the impostor “syndrome”. *Frontiers in psychology*, *11*, 3206.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Helsinki: Tammi, 135, 140.
- Hoang, Q. 2013. The impostor phenomenon: Overcoming internalized barriers and recognizing achievements. *The Vermont Connection*, *34*(1), 6.
- Ives, S. K. 2010. The impact of an online orientation program on the impostor phenomenon, self-efficacy, and anxiety. Walden University.
- Jöstl G, Bergsmann E, Lüftenegger M, Schober B, Spiel C. 2012. When will they blow my cover? The impostor phenomenon among Austrian doctoral students. *Z Psychol* ;*220*(2):109-120.
- Kamarzarrin, H., Khaledian, M., Shoostari, M., Yousefi, E., & Ahrami, R. 2013. A study of the relationship between self-esteem and the impostor phenomenon in the physicians of Rasht city. *Eur J Exp Biol*, *3*(2), 363-366.
- Kim, M. 2014. Family background, students’ academic self-efficacy, and students’ career and life success expectations. *International Journal for the Advancement of Counselling*, *36*, 395-407.
- Leary, M. R., Patton, K. M., Orlando, A. E., & Wagoner Funk, W. 2000. The impostor phenomenon: Self-perceptions, reflected appraisals, and interpersonal strategies. *Journal of personality*, *68*(4), 725-756.
- Leonhardt, M., Bechtoldt, M. N., & Rohrmann, S. 2017. All impostors aren’t alike—differentiating the impostor phenomenon. *Frontiers in psychology*, *8*, 1505.
- Lester, D., & Moderski, T. 1995. The impostor phenomenon in adolescents. *Psychological reports*, *76*(2), 466-466.
- Mak, K. K., Kleitman, S., & Abbott, M. J. 2019. Impostor phenomenon measurement scales: a systematic review. *Frontiers in psychology*, *10*, 671.
- Mikkonen, M. 2022. Huijarisyndrooma voi tehdä työn hakemisesta todella vaikeaa – Toimi näin, niin erotut joukosta, neuvoo kokenut uravalmentaja. *Helsingin Sanomat*. Viitattu 18.10.2023. Saatavissa: <https://www.hs.fi/hyvinvointi/art-2000008656660.html>
- McDowell, W. C., Grubb III, W. L., & Geho, P. R. 2015. The impact of self-efficacy and perceived organizational support on the impostor phenomenon. *American Journal of Management*, *15*(3), 23.
- Myrskylä, P. 2009. Koulutus periytyy edelleen. *Hyvinvointikatsaus*, *1*(2009), 24-28.
- Niinivuo, S. 2023. Huijari sisälläni. *Helsingin Sanomat*. Viitattu 28.8.2023. Saatavissa: <https://www.hs.fi/visio/art-2000009476591.html>
- Oriel, K., Plane, M. B., & Mundt, M. 2004. Family medicine residents and the impostor phenomenon. *Family Medicine-kansas City-*, *36*(4), 248–252.

- Pajares, F. 2005. Self-efficacy during childhood and adolescence. *Self-efficacy beliefs of adolescents*, 5, 339-367.
- Parkman, Anna 2016. The Imposter Phenomenon in Higher Education: Incidence and Impact. *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 16(1), 51–60.
- Patzak, A., Kollmayer, M., & Schober, B. 2017. Buffering impostor feelings with kindness: The mediating role of self-compassion between gender-role orientation and the impostor phenomenon. *Frontiers in psychology*, 8, 1289.
- Pennanen, T. 2022. Sisäänpääsy lääkiksen oli vaikeinta Helsingissä. *Lääkärilehti*. Viitattu 25.10.2023. Saatavissa: <https://www.laakarilehti.fi/terveydenhuolto/sisaanpaasy-laakikseen-oli-vaikeinta-helsingissa/>
- Reyna, C. 2008. Ian is intelligent but Lashaun is lazy: Antecedents and consequences of attributional stereotypes in the classroom. *European Journal of Psychology of Education*, 23(4), 439-458.
- van Rooij, E. C., Jansen, E. P., & van de Grift, W. J. 2017. Factors that contribute to secondary school students' self-efficacy in being a successful university student. *Research in Post-comPulsory education*, 22(4), 535-555.
- Sakulku, J., & Alexander, J. 2011. The impostor phenomenon. *The Journal of Behavioral Science*, 6(1), 75-97.
- Sample, K. 1995. Personological Evaluation of Clance's Impostor Phenomenon Scale in. *JOURNAL OF PERSONALITY*, 55(553), 468-4.
- Satici, S. A., & Can, G. 2016. Investigating Academic Self-Efficacy of University Students in Terms of Socio-Demographic Variables. *Universal Journal of Educational Research*, 4(8), 1874-1880.
- Schunk, D. H. 1990. Goal setting and self-efficacy during self-regulated learning. *Educational Psychologist*, 25, 71–86.
- Sonnak, C., & Towell, T. 2001. The impostor phenomenon in British university students: Relationships between self-esteem, mental health, parental rearing style and socioeconomic status. *Personality and Individual Differences*, 31(6), 863-874.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Opiskelijat ja tutkinnot [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-7644. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 11.5.2023]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/opiskt>
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Tieteenala 2010 [verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 18.8.2023]. Saantitapa: <https://www.stat.fi/fi/luokitukset/tieteenala/>
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Yliopistokoulutus [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-0599. 2018, Liitetaulukko 1. Yliopistojen opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet koulutusasteen, -alan (Kansallinen koulutusluokitus 2016) ja sukupuolen mukaan 2018 . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 20.10.2023]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/yop/2018/yop_2018_2019-05-09_tau_001_fi.html

- THL. 2021. Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus (KOTT). Viitattu 28.8.2023. Saatavilla: <https://thl.fi/documents/10531/5589167/KOTT2021-tutkimuksen+perustulokset.pdf/db343de6-25d0-0964-42a9-ffe268d9932d?t=1639369139813>
- Thompson, T., Davis, H., & Davidson, J. 1998. Attributional and affective responses of impostors to academic success and failure outcomes. *Personality and Individual Differences*, 25(2), 381–396.
- Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. 2020. Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisusarja C, oppimateriaalit 22. 2. uudistettu painos.
- Vanttaja, M., & Nori, H. 2021. "Huijarit" tohtorikoulutuksessa. *Psykologia : tiedepoliittinen aikakauslehti*, 56(5), 492–506,542.
- Vergauwe, J., Wille, B., Feys, M., De Fruyt, F., & Anseel, F. 2015. Fear of being exposed: The trait-relatedness of the impostor phenomenon and its relevance in the work context. *Journal of Business and Psychology*, 30, 565-581.
- Vipunen – opetushallinnon tilastopalvelu: Yliopistokoulutuksen opiskelijat. 2022. Saantitapa: <https://vipunen.fi/fi-fi/yliopisto/Sivut/Opiskelijat-ja-tutkinnot.aspx> Viitattu 11.5.2023
- Want, J., & Kleitman, S. 2006. Feeling “Phony”: Adult achievement behaviour, parental rearing style and self-confidence. *Journal of Personality and Individual Differences*, 40(5), 961-971.
- Weiser, D. A., & Riggio, H. R. 2010. Family background and academic achievement: Does self-efficacy mediate outcomes?. *Social Psychology of Education*, 13, 367-383.
- Zanchetta, M., Junker, S., Wolf, A. M., & Traut-Mattausch, E. 2020. “Overcoming the fear that haunts your success”—the effectiveness of interventions for reducing the impostor phenomenon. *Frontiers in Psychology*, 11, 405.
- Zimmerman, B. J. 2000. Self-efficacy: An essential motive to learn. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 82–91.

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

Yliopisto-opiskelijoiden lapsuudenperhe, koulutustausta ja huijarisyndrooman ilmeneminen opinnoissa

Taustakysymykset

1. Ikä:

- 19 v. tai alle
- 20-24 v.
- 25-29 v.
- 30-34 v.
- 35-39 v.
- 40 v. tai yli

2. Sukupuoli

- Nainen
- Mies
- Muu
- En halua sanoa

3. Mikä on ensisijainen opiskelualasi?

☐ 1 Eläinlääketieteellinen	☐ 8 Liikuntatieteellinen	☐ 15 Taideteollinen
☐ 2 Farmasia	☐ 9 Luonnontieteellinen	☐ 16 Tanssi
☐ 3
Hammaslääketieteellinen	☐ 10 Lääketieteellinen	☐ 17 Teatteri
☐ 4 Humanistinen	☐ 11 Maatalous-
metsätieteellinen	☐ 18 Teknistieteellinen
☐ 5 Kasvatustieteellinen	☐ 12 Musiikki	☐ 19 Teologia

- 6 Kauppatieteellinen 13 Oikeustieteellinen 20 Terveystieteellinen
- 7 Kuvataide 14 Psykologia 21 Yhteiskuntatieteellinen

4. Minä vuonna aloitit nykyisessä (pääasiallisessa) koulutusohjelmassasi?

- 2022
- 2021
- 2020
- 2019
- 2018
- 2017
- 2016
- 2015
- 2014
- 2013
- 2012
- 2011
- 2010
- 2009
- 2008
- 2007
- 2006
- 2005
- 2004
- 2003
- 2002
- 2001
- 2000

5. Minkä vuosikurssin opintoja pääasiassa suoritat tällä hetkellä? Valitse yksi tai useampi tilanteeseesi sopiva vaihtoehto.

1. vuosikurssi
2. vuosikurssi
3. vuosikurssi
4. vuosikurssi
5. vuosikurssi
6. vuosikurssi
- Jokin muu, mikä: _____

6. Kuinka monta opintopistettä olet tähän mennessä suorittanut?

7. Arvioi, mikä on tähän mennessä suorittamiesi opintojaksojen arvosanojen keskiarvo:

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- En ole vielä suorittanut yhtään opintojaksoa
- En osaa sanoa

Edeltävät opinnot

8. Minkä toisen asteen tutkinnon olet suorittanut?

- Ylioppilastutkinto
- Ammatillinen tutkinto
- Kaksoistutkinto
- Muu, mikä: _____

En ole suorittanut toisen asteen tutkintoa

Kysymyksen säännöt

Minkä toisen asteen tutkinnon olet suorittanut?

Ylioppilastutkinto

Sääntö: Näytä kysymyksiä

Jos vaihtoehto on valittu Näytä kysymyksiä Arvioi, mikä oli käymäsi lukion keskiarvoraja eli alin keskiarvo, jolla pääsi opiskelemaan lukioosi?

Sääntö: Näytä kysymyksiä

Jos vaihtoehto on valittu Näytä kysymyksiä Kuinka monta kappaletta kirjoitit kutakin arvosanaa ylioppilaskirjoituksissa? Valitse kunkin arvosanan kohdalla sopiva vaihtoehto:

Ammatillinen tutkinto

Ei vaihtoehdon sääntöjä

Kaksoistutkinto

Ei vaihtoehdon sääntöjä

Muu, mikä:

Ei vaihtoehdon sääntöjä

En ole suorittanut toisen asteen tutkintoa

Ei vaihtoehdon sääntöjä

9. Arvioi, mikä oli käymäsi lukion keskiarvoraja eli alin keskiarvo, jolla pääsi opiskelemaan lukioosi?

- 9.0 tai korkeampi
- 8.0-8.9
- 7.0-7.9
- 6.0-6.9
- alle 6.0
- En osaa sanoa

Kysymyksen säännöt

Arvioi, mikä oli käymäsi lukion keskiarvoraja eli alin keskiarvo, jolla pääsi opiskelemaan lukioosi?

Ei vielä kysymyssääntöjä

Kysymys **Minkä toisen asteen tutkinnon olet suorittanut?** on Näytä kysymyksiä sääntö tälle kysymykselle

10. Kuinka monta kappaletta kirjoitit kutakin arvosanaa ylioppilaskirjoituksissa? Valitse kunkin arvosanan kohdalla sopiva vaihtoehto:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
L	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
E	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
M	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
C	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
B	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kysymyksen säännöt

Kuinka monta kappaletta kirjoitit kutakin arvosanaa ylioppilaskirjoituksissa? Valitse kunkin arvosanan kohdalla sopiva vaihtoehto:

Ei vielä kysymyssääntöjä

Kysymys **Minkä toisen asteen tutkinnon olet suorittanut?** on Näytä kysymyksiä sääntö tälle kysymykselle

Perhetausta

11. Mikä on äitisi/huoltajasi korkein koulutustaso?

Peruskoulu tai kansakoulu

- Lukio
- Ammatillinen tutkinto
- Opistotutkinto
- Alempi korkeakoulututkinto yliopistossa
- Ylempi korkeakoulututkinto yliopistossa
- AMK-tutkinto
- Ylempi AMK-tutkinto
- Lisensiaatin tai tohtorin tutkinto
- En osaa sanoa/ Ei koske minua

12. Mikä on isäsi/huoltajasi korkein koulutustaso?

- Peruskoulu tai kansakoulu
- Lukio
- Ammatillinen tutkinto
- Opistotutkinto
- Alempi korkeakoulututkinto yliopistossa
- Ylempi korkeakoulututkinto yliopistossa
- AMK-tutkinto
- Ylempi AMK-tutkinto
- Lisensiaatin tai tohtorin tutkinto
- En osaa sanoa/ Ei koske minua

13. Kuinka hyvin toimeentulevia vanhempasi/huoltajasi olivat taloudellisesti verrattuna muihin perheisiin?

- Erittäin hyvin toimeentulevia
- Melko hyvin toimeentulevia
- Keskitasoisesti toimeentulevia
- Melko huonosti toimeentulevia
- Erittäin huonosti toimeentulevia

En osaa sanoa / Ei koske minua

14. Arvioi, mihin yhteiskuntaluokkaan lapsuudenperheesi kuului:

- Yläluokkaan
- Ylempään keskiluokkaan
- Alempaan keskiluokkaan
- Työväenluokkaan
- Johonkin muuhun luokkaan, mihin: _____
- En osaa sanoa

15. Kuinka yleisiä seuraavat asiat olivat lapsuudenkodissasi?

	1 Ei koskaan/ lainkaan	2 Harvoin/ Vähän	3 Joskus/ Jonkin verran	4 Usein/ Paljon
a) Kodissani harrastettiin ns. korkeakulttuuria (esim. käytiin teatterissa, taidenäyttelyissä tai klassisen musiikin konserteissa)	☐	☐	☐	☐
b) Kotiimme tilattiin sanomalehteä/-lehtiä.	☐	☐	☐	☐
c) Keskustelimme ajankohtaisista yhteiskunnallisista asioista.	☐	☐	☐	☐
d) Vietimme aikaa akateemisesti koulutettujen ihmisten parissa.	☐	☐	☐	☐
e) Perheemme lähipiiriin kuului vaikutusvaltaisia ihmisiä.	☐	☐	☐	☐
f) Minulle luettiin.	☐	☐	☐	☐
g) Minua kannustettiin vieraiden kielten opiskeluun.	☐	☐	☐	☐
h) Minua kannustettiin kehittämään itseäni.	☐	☐	☐	☐
i) Minua kannustettiin asettamaan itselleni korkeita päämääriä.	☐	☐	☐	☐
j) Minua kannustettiin uteliaisuuteen.	☐	☐	☐	☐
k) Minua kannustettiin omatoimisuuteen.	☐	☐	☐	☐

	1 Ei koskaan/ Ei lainkaan	2 Harvoin/ Vähän	3 Joskus/ Jonkin verran	4 Usein/ Paljon
l) Minua kannustettiin luottamaan itseeni.	☐	☐	☐	☐
m) Teimme ulkomaan matkoja.	☐	☐	☐	☐
n) Asuin tai asuimme perheenä ulkomailla.	☐	☐	☐	☐

16. Seuraavat väittämät kuvaavat vanhempiesi/huoltajiesi suhtautumista koulutukseen ja opiskeluun. Valitse kunkin väittämän kohdalla vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa kokemustasi.

	En osaa sanoa/ Ei koske minua	1 Täysin eri mieltä	2 Jossain määrin eri mieltä	3 Jossain määrin samaa mieltä	4 Täysin samaa mieltä
a) Äidilleni oli tärkeää, että menestyn koulussa.	☐	☐	☐	☐	☐
b) Isälleni oli tärkeää, että menestyn koulussa	☐	☐	☐	☐	☐
c) Äitini kannusti minua asettamaan korkeita tavoitteita opiskelulle.	☐	☐	☐	☐	☐
d) Isäni kannusti minua asettamaan korkeita tavoitteita opiskelulle.	☐	☐	☐	☐	☐
e) Äitini näkemyksillä on ollut suuri merkitys siihen, millaisia koulutusvalintoja olen tehnyt.	☐	☐	☐	☐	☐
f) Isäni näkemyksillä on ollut suuri merkitys siihen, millaisia koulutusvalintoja olen tehnyt.	☐	☐	☐	☐	☐
g) Lapsuudenperheessäni arvostettiin yliopistokoulutusta.	☐	☐	☐	☐	☐
h) Lasten yliopistokoulutuksen hankkimista pidettiin lapsuudenperheessäni itsestäänselvänä asiana.	☐	☐	☐	☐	☐
i) Akateemisen koulutuksen hankkiminen on ollut minulle nuoruudesta lähtien itsestäänselvä asia.	☐	☐	☐	☐	☐
j) Äitini halusi, että hankin korkeakoulututkinnon.	☐	☐	☐	☐	☐
k) Isäni halusi, että hankin korkeakoulututkinnon.	☐	☐	☐	☐	☐

	En osaa sanoa/ Ei koske minua	1 Täysin eri mieltä	2 Jossain määrin eri mieltä	3 Jossain määrin samaa mieltä	4 Täysin samaa mieltä
l) Vanhempieni/huoltajieni, sukulaisteni ja/tai perhetuttavieni neuvot olivat minulle suureksi avuksi hakeutuessani yliopistoon.	☐	☐	☐	☐	☐
m) Hakeuduin opiskelemaan samaa alaa kuin vanhempani/huoltajani tai muut lähisukulaiseni.	☐	☐	☐	☐	☐
n) Äitini uskoo/uskoi, että menestyn elämässäni.	☐	☐	☐	☐	☐
o) Isäni uskoo/uskoi, että menestyn elämässäni	☐	☐	☐	☐	☐

Kokemus omasta osaamisesta

17. Valitse kunkin väittämän kohdalla vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa kokemuksiasi:

	1 En koskaan	2 Harvoin	3 Joskus	4 Usein	5 Hyvin usein
a) Olen usein onnistunut testissä tai tehtävässä, vaikka etukäteen pelkäsin, etten onnistuisi.	☐	☐	☐	☐	☐
b) Saatan antaa vaikutelman, että olen pätevämpi kuin todellisuudessa olen.	☐	☐	☐	☐	☐
c) Välttelen arviointeja parhaani mukaan ja pelkään tilanteita, joissa muut arvioivat minua.	☐	☐	☐	☐	☐
d) Kun minua kehuaan aikaansaannoksestani tai saavutuksestani, pelkään, etten pysty täyttämään odotuksia tulevaisuudessa.	☐	☐	☐	☐	☐
e) Ajattelen joskus, että olen saavuttanut nykyisen asemani tai menestykseni vain, koska satuin olemaan oikeassa paikassa oikealla hetkellä tai koska satuin tuntemaan oikeat henkilöt.	☐	☐	☐	☐	☐
f) Pelkään, että ihmiset huomaavat, että en ole niin pätevä kuin he luulevat minun olevan.	☐	☐	☐	☐	☐

	1 En koskaan	2 Harvoin	3 Joskus	4 Usein	5 Hyvin usein
g) Muistan paremmin ne tilanteet, joissa en ole suoriutunut parhaalla mahdollisella tavalla kuin ne, joissa suoriuduin hyvin.	☐	☐	☐	☐	☐
h) Suoriudun harvoin tehtävistäni niin hyvin kuin haluaisin.	☐	☐	☐	☐	☐
i) Joskus ajattelen, että menestykseni opinnoissani johtuu jonkinlaisesta erehdyksestä.	☐	☐	☐	☐	☐
j) Minun vaikea vastaanottaa kehuja tai kiitosta saavutuksistani.	☐	☐	☐	☐	☐
k) Ajoittain ajattelen, että menestykseni on pelkästään hyvää tuuria.	☐	☐	☐	☐	☐
l) Olen ajoittain pettynyt suoriutumiseeni ja ajattelen, että minun tulisi suoriutua paremmin tai osata enemmän.	☐	☐	☐	☐	☐
m) Pelkään välillä muiden saavan selville, kuinka vähän oikeastaan tiedän tai osaan.	☐	☐	☐	☐	☐
n) Pelkään usein epäonnistuvani uudessa tai haastavassa tehtävässä, vaikka yleisesti ottaen suoriudun hyvin opinnoissani.	☐	☐	☐	☐	☐
o) Kun olen onnistunut tehtävässäni tai saanut tunnustusta suoriutumisestani, epäilen, etten pysty samaan enää uudelleen.	☐	☐	☐	☐	☐
p) Jos saan paljon kiitosta tai tunnustusta aikaansaannoksistani, vähättelen herkästi sitä, mitä olen tehnyt.	☐	☐	☐	☐	☐
q) Vertaan omaa osaamistani muihin ja ajattelen heidän olevan parempia kuin minä.	☐	☐	☐	☐	☐
r) Epäilen ja murehdin, etten saa projektia tai tehtävää onnistumaan, vaikka muut ympärilläni ovat vakuuttuneita onnistumisestani.	☐	☐	☐	☐	☐
s) Jos olen saamassa jonkin tunnustuksen, epäröin kertoa siitä muille ennen kuin se on varmistunut virallisesti.	☐	☐	☐	☐	☐

1 En koskaan 2 Harvoin 3 Joskus 4 Usein 5 Hyvin usein

t) Minulla on kurja ja lannistunut olo, jos en ole "paras" tai "erityinen" tilanteissa, joissa suoriutumistani arvioidaan.

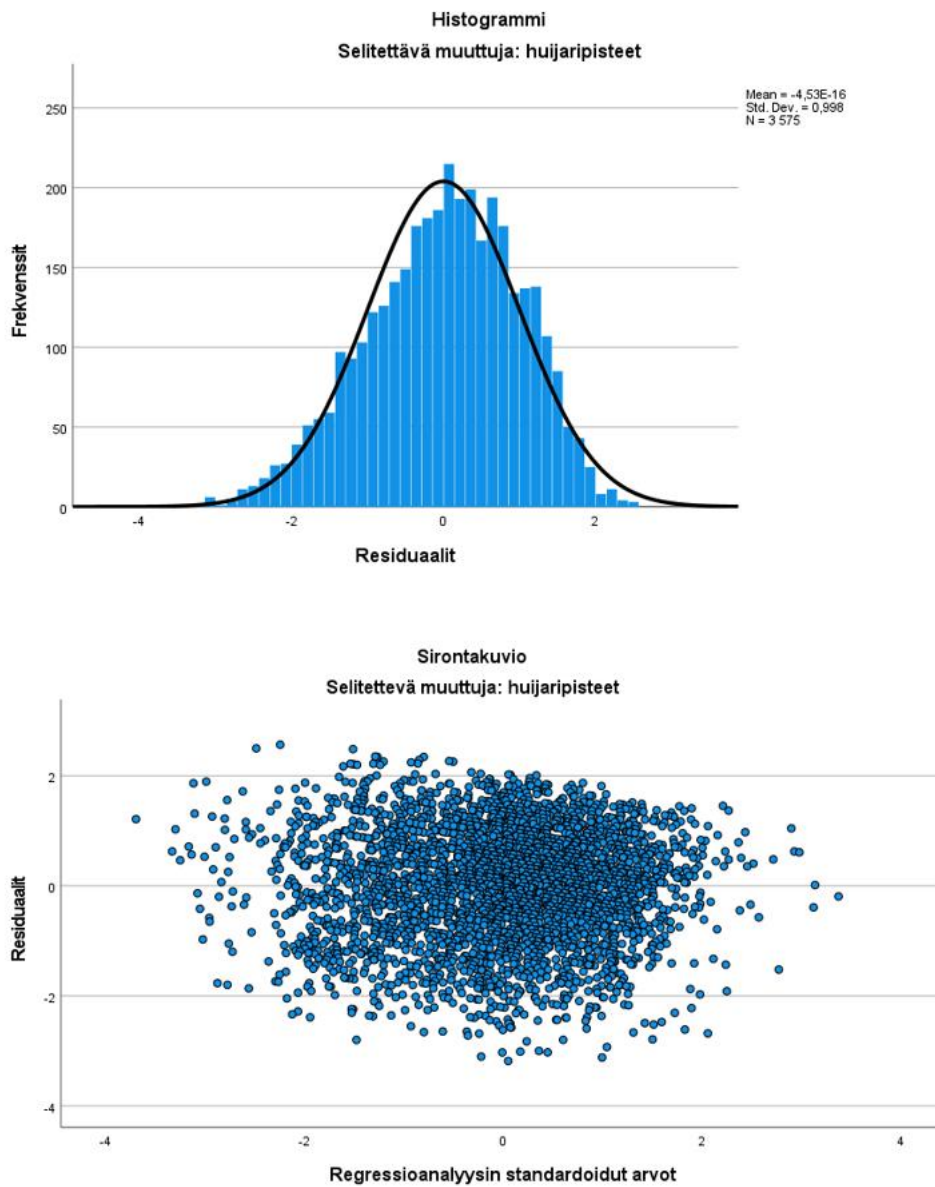
18. Tuleeko sinulle mieleen vielä jotain muuta aiheeseen liittyvää, josta haluaisit kertoa? Voit kirjoittaa mietteesi tähän:

19. Palautetta kyselystä:

Kiitos vastauksistasi! Tämän kyselyn lisäksi saatamme tehdä aiheesta myös tutkimushaastatteluja. Jos haluaisit osallistua haastatteluun, jätä sähköpostiosoitteesi alla olevan lomakkeen kautta. Sähköpostiosoitettasi ei voida yhdistää tämän kyselyn vastauksiin eikä sähköpostiosoitteen jättäminen sido sinua vielä mihinkään.

Linkki lomakkeeseen: <https://link.webropolsurveys.com/S/085B82C45C66F570>

Liite 2. Tilastollisten analyysien liitekuviot

Liitekuvio 1. Yliopisto-opiskelijoita huijarisyndroomalta suojaavia tekijöitä tarkastelevan regressiomallin histogrammi ja sirontakuvio.